

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-03-07
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 2109-11

SÖKANDE

ReWind Vänern AB, 556836-5265
Köpmannagatan 2
652 26 Karlstad

Ombud: Advokaterna Rudolf Laurin och Hannele Engdahl
Wistrand Advokatbyrå, Göteborg
Box 11920
404 39 Göteborg

SAKEN

Ansökan för uppförande och drivande av vindkraftverk vid Stenkalles grund i norra Vänern, Karlstads kommun, Värmlands län

Avrinningsområde: 108

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen godkänner till ansökan fogad och därefter kompletterad miljökonsekvensbeskrivning samt meddelar ReWind Vänern AB (nedan bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att vid Stenkalles grund, Karlstads kommun, Värmlands län uppföra och driva en gruppstation för vindkraft med högst 20 vindkraftverk inom område som avgränsas av räta linjer mellan följande koordinater (SWEREF 99TM):

E	N
403500	6568000
404400	6568000
406300	6567000
404300	6564600
402400	6564300
401600	6564400
402300	6566800

Dok.Id 206206

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00

Mark- och miljödomstolen meddelar vidare bolaget tillstånd att utföra de arbeten i vatten som krävs för att uppföra gruppstationen med tillhörande eventuell transformatorstation och för att lägga ned kablar i vatten såväl inom gruppstationen som mellan gruppstationen och landanslutningen samt att bibehålla dessa anläggningar inom Karlstad och Hammarö kommuner. Med arbete i vatten avses i huvudsak följande arbeten: provborrning för upptagning av borrhärdar ur berg, borrning för förankring av stag för fastspänning av fundament, sprängning för att jämna ut botten där fundamenten ska placeras samt bortgrävning av sediment för att frilägga berg på sjöbotten. Utöver fastläggning med betongtyngd får nedläggning, beroende på bottentyp och vattendjup, ske genom styrd borrning, plöjning respektive nedspolning.

Mark- och miljödomstolen ger bolaget tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för kabeldragning inom Natura 2000-området Klarälvsdeltat vid Dingelsundsådran.

Mark- och miljödomstolen ger bolaget dispens för nedläggning av kabel inom det landområde som omfattas av strandskydd för landanslutningen vid Dingelsundsådran alternativt Kråkviken.

Mark- och miljödomstolen avslår Roland Norléns huvudmäns yrkande om provotid.

Den tid inom vilken arbetena för vattenverksamheten ska vara utförda fastställs till sju år från det att domen vunnit laga kraft.

Anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada får ske intill tio år räknat från utgången av arbetstiden enligt ovan.

Mark- och miljödomstolen avslår bolagets begäran om förordnande att dom ska gälla omedelbart, utan hinder av att det överklagas.

Mark- och miljödomstolen fastställer den ersättning för rättegångskostnader som ska utgå till Roland Norléns huvudmän till redan beslutade 118 551 kronor (se beslut 2012-10-19).

För tillståndet ska gälla följande villkor.

1. Om inte något annat framgår av denna dom ska verksamheten - inklusive åtgärder för att minska vatten- och luftföroreningar samt andra störningar för omgivningen - bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget har uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Grumlade arbeten ska begränsas i intensitet, tid och rum av hänsyn till yrkesfisket och det biologiska livet.
Grävning eller annan grumlade verksamhet inom Natura 2000- området Klarälvsdeltat vid Dingelsundsådran (SE0610190) får inte förekomma under aspens lekvandring under månaderna april - maj och endast innanför läns med kjol under öringens lekvandring under månaderna juni - september. Vid Stenkalles grund får inga arbeten som genom tryckvågor eller grumlig kan påverka siklöjans lek och rom utföras under månaderna oktober - maj. Arbeten som hindrar eller påtagligt försvårar yrkesfiske efter siklöja får inte utföras under tiden 15 oktober – 15 december.
Om särskilda skäl föreligger får tillsynsmyndigheten medge undantag från nämnda regleringar.
3. Borrkax som uppkommer vid styrd borring för kabelförläggning och vid borring för förläggning av stag för fundament, ska omhändertas genom att användas som fyllning inuti betongfundamenten eller fraktas iland för lämpligt omhändertagande.
4. Vid grävning av sediment och sprängning inför byggandet av fundament i området kring Stenkalles grund ska åtgärder vidtas för att minimera grumling av omgivande vatten samt genom begränsning av sprängladdningar till högst 300 kg.

5. Arbetena med och den närmare utformningen av all kabeldragning ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten och yrkesfiskarna och på sträckan inom Hammarö kommuns fastigheter även i samråd med berörda fastighetsägare.
6. Bolaget ska utge ersättning till berörda yrkesfiskare för den skada som uppkommer till följd av avlysning av hela eller delar av området för gruppstationen och kablarna under anläggningstiden. Ersättningen ska regleras årsvis i efterskott om arbetena utförs i etapper. Vid oenighet mellan parterna ska frågan om ersättning hänskjutas till mark- och miljödomstolen.
7. Bolaget ska i god tid innan byggnads- och anläggningsåtgärder vidtas för gruppstationen samråda med Sjöfartsverket och Transportstyrelsen om erforderliga åtgärder till skydd mot störningar för sjöfarten och för eventuella sjöräddningsinsatser. Sjöfartsverket ska vidare informeras om byggstart minst två veckor innan arbetena påbörjas och därefter hållas fortlöpande informerade om pågående bogseringsverksamhet, kabeldragning och utmärkning av arbetsområdet. Samråd ska även ske med Transportstyrelsen för utmärkning av anläggningen och Sjöfartsverket ska tillsändas erforderliga underlag för införande av vindkraftparken och sjökabeln i sjökortet.
8. Tillfälliga utgrävningar för exempelvis kabelnedläggning ska efter slutförda anläggningsarbeten i så stor utsträckning som möjligt återställas i ursprungligt skick.
9. Vindkraftverken ska förses med hindermarkering enligt anvisningar från sjö- och luftfartsmyndigheterna. Hindermarkeringar ska avskärmas så att dess ljuskällor inte är synliga från Vänerns öar och stränder eller, om så inte är möjligt och under förutsättning att Transportstyrelsen medger det, utrustas med radarstyrt system för tändning och släckning.

10. Försiktighetsåtgärder ska utföras så att spill eller utsläpp av olja eller annat ämne inte riskeras. Behållare som innehåller olja ska förses med läckageskydd.
11. Buller från vindkraftsverken vid bostäder och inom naturreservatet Värmlandsskärgården får inte överstiga 40 dB(A).

Kontroll ska ske genom immissionsmätning eller närfältsmätning i kombination med beräkning. Kontroll ska ske med intervall som tillsynsmyndigheten bestämmer. Närfältsmätning i kombination med beräkning eller immissionsmätning ska utföras enligt de mätstrategier som anges i Naturvårdsverkets remissversion från 2005 av ”Metod för immissionsmätning av externt industribuller” eller de riktlinjer som kan komma i dess ställe samt i övrigt i enlighet med vad som anges i Naturvårdsverkets remissversion från 2009 ”Mål för begränsning av Externt Industribuller, Handbok till Naturvårdsverkets Allmänna Råd om externt industribuller”.

12. Förslag till kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter dagen för det att denna dom vunnit laga kraft i denna del.
13. Bolaget ska före planerade arbeten påbörjas informera länsstyrelsen om ev. förekomst av fasta fornlämningar som kan påverkas av arbetena inför eventuellt beslut om särskild arkeologisk utredning enligt 2 kap 11 och 12 §§ lagen om fornminnen m.m.
14. Åtgärder för återställande ska vidtas vid en nedläggning av vindkraftsparken. Tillsynsmyndigheten ska underrättas innan nedläggning sker.

15. Bolaget ska ställa säkerhet för återställningsåtgärder om 500 000 kronor per vindkraftverk. Säkerheten ska godkännas av mark- och miljödomstolen innan resp. verk sätts upp.

Mark- och miljödomstolen överlåter enligt 22 kap. 25 § miljöbalken till tillsynsmyndigheten att meddela

- a) villkor som kan behövas för att anpassa kabeldragning till yrkesfiskets intressen (jfr villkor nr. 5),
 - b) villkor för nedläggning av kabel m.fl. åtgärder i och i anslutning till Natura 2000-området Klarälvsdeltat och strandskyddsområdet, avseende kabelns detaljerade sträckning, tid för arbetenas utförande, nedläggningsteknik och försiktighetsmått samt återställande för att begränsa skada på naturmiljön samt
 - c) villkor om åtgärder för att begränsa spridning av förorenade sediment i samband med kabeldragning.
-

YRKANDEN

ReWind Vätern AB (nedan bolaget) ansöker om tillstånd enligt miljöbalken (1998:808) att vid Stenkalles grund, Karlstads kommun, Värmlands län uppföra och driva en gruppstation för vindkraft med högst 20 vindkraftverk inom område som avgränsas av räta linjer mellan följande koordinater (SWEREF 99TM):

E	N
403500	6568000
404400	6568000
406300	6567000
404300	6564600
402400	6564300
401600	6564400
402300	6566800

I andra hand ansöker bolaget om tillstånd att inom samma område uppföra och driva en gruppstation för vindkraft med högst 20 vindkraftverk med en total höjd på maximalt 185 m och en total installerad effekt på maximalt 100 MW.

Bolaget ansöker vidare om att få utföra de arbeten i vatten, som krävs för att uppföra gruppstationen med tillhörande eventuell transformatorstation samt för nedläggning av kablar i vatten såväl inom gruppstationen som mellan gruppstationen och landanslutningen samt att bibehålla dessa anläggningar inom Karlstad och Hammarö kommuner. Med arbete i vatten avses i huvudsak följande arbeten: provborrning för upptagning av borrhävar ur berg, borrning för förankring av stag för fastspänning av fundament (ca 20 borrhål per fundament), sprängning för att jämna ut botten där fundamenten ska placeras samt bortgrävning av sediment för att frilägga berg på sjöbotten. För nedläggning av kabel kan styrd borrning, plöjning respektive nedspolning bli aktuellt beroende på botten typ och vattendjup.

Om mark- och miljödomstolen finner att det krävs tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken yrkar bolaget att ett sådant tillstånd meddelas för kabeldragning inom Natura 2000-området Klarälvsdeltat vid Dingelsundsådran.

Bolaget ansöker om dispens för nedläggning av kabel inom det landområde som omfattas av strandskydd för landanslutningen vid Dingelsundsådran alternativt Kråkviken, där sistnämnda utgör huvudalternativ.

Bolaget föreslår att mark- och miljödomstolen fastställer den tid inom vilken arbetena för vattenverksamheten ska vara utförda till sju (7) år från det att domen vunnit laga kraft.

Bolaget föreslår att mark- och miljödomstolen bestämmer tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada till tio (10) år räknat från utgången av arbetstiden enligt ovan.

Bolaget hemställer slutligen att mark- och miljödomstolen förordnar att dom ska gälla omedelbart.

BAKGRUND OCH SYFTE

ReWind Vätern AB bildades den 6 januari 2011 och har sitt säte i Karlstads kommun. Bolaget har följande delägare: ReWind Offshore AB, ReWind Energy AB, Peab Energi AB och Scanergy AS. Projektet har initierats av bolaget ReWind Offshore AB (som när projektet inleddes hette ReWind Energy AB, men sedermera bytt namn till ReWind Offshore AB). ReWind Energy AB bildades i september 2010 och övertog det tidigare bolagets namn, delägarna i detta bolag initierade och ansvarade för ansökan om miljötillstånd, projektering och byggnation av projektet Vindpark Vätern, den befintliga vindparken med tio vindkraftverk som är i drift sydväst om Skoghall i Hammarö kommun. Peab Energi AB är ett helägt dotterbolag inom Peab Sverige som är Sveriges största byggföretag. Scanergy AS är ett norskt bolag som under senare år engagerat sig i vindkraftutbyggnaden i Sverige. Dessa fyra bolag bildade i början av 2011 det gemensamma bolaget ReWind Vätern AB, som har övertagit det projekt som denna ansökan gäller.

Sverige har en uttalad målsättning att utveckla och driva resurseffektiv och långsiktigt hållbar kraftproduktion. Inom EU har medlemsländerna bl.a. beslutat att

20 % av energikonsumtionen ska komma från förnyelsebara energikällor år 2020 samt att man till samma år ska ha sänkt utsläppen av växthusgaser med 20 % jämfört med utsläppen år 1990. För att klara sina åtaganden har Sverige tagit på sig att år 2020 ska minst 50 % av den svenska energin vara förnybar, utsläppen av växthusgaser i Sverige ska ha reducerats med 40 % jämfört med år 1990 samt att energieffektiviteten ska ökas med 20 %. Ett sätt att nå dessa mål är utbyggnad av vindkraften. Regeringen har därför föreslagit en planeringsram för vindkraft som innebär att år 2020 ska vindkraften ha möjlighet att leverera 30 TWh el (20 TWh vindkraft på land och 10 TWh till havs). Planen har fastställts av riksdagen genom beslut den 16 juni 2009.

ANSÖKAN

Större vindkraftparker är en förutsättning för att uppnå en kostnadseffektiv utbyggnad av vindkraften i enlighet med de mål som uppställts. Ansökan avser uppförande av maximalt 20 vindkraftverk inom ett område vid Stenkalles grund i norra Vänern, cirka 4,8 km sydost om närmaste större ö, Bärön, och drygt 5 km från närmaste fastland. Om verk med en effekt på cirka 4,5 MW uppförs kan elproduktionen i den ansökta verksamheten beräknas uppgå till cirka 200 GWh/år vid en genomsnittlig beräknad parkverkningsgrad på cirka 95 %. Som en jämförelse kan nämnas att elanvändningen i Karlstad elnäts område är cirka 650 GWh/år, samt att den befintliga Vindpark Vänern producerar cirka 90 GWh/år. Produktionen hos de nyttillkomna vindkraftverken motsvarar förbrukningen för cirka 14 250 eluppvärmda villor eller hushållsel för 52 000 villor.

Ansökan om linjekoncession enligt ellagen för nedläggning av kablar mellan vindkraftparken och överliggande nät kommer att inges till Energimarknadsinspektionen.

Bolaget beskriver sammanfattningsvis ansökt verksamhet enligt följande.

Bolaget avser att inom ett område om 10,2 km² uppföra maximalt 20 vindkraftverk med en uteffekt vardera på cirka 3-5 MW. Den producerade elenergin beräknas sammanlagt att uppgå till cirka 200 GWh/år. Verken kommer att placeras inom det område som preciseras under yrkanden ovan. Den slutliga placeringen kommer att

bestämmas bl.a. utifrån vattendjup och storleken på verken. Verken kommer att ha en navhöjd på mellan 90-120 meter och en rotordiameter på mellan 100-130 meter. Detta ger en totalhöjd på cirka 185 meter. Verken kommer att vara försedda med iskon, plattform för angöring med båt och fast lyftanordning. Tornet kommer att vara tillverkat i stål eller i en kombination av stål och betong. Dess bottendiameter kommer att vara 4,5-8 meter. Ovanpå tornet är maskinhuset fastsatt. Varvtalsregleringen medför en optimering av elkraftsproduktionen och möjliggör en reduktion av det aerodynamiska ljudet vid lägre vindhastigheter. Verken kommer att placeras på grund på 4-15 meters djup. Verkens fundament kommer att vara bergförankrade. Fundamenten kommer att vara konformade och utförda i armerad betong eller stål. Fundamenten spänns fast med stag som är ingjutna i berggrunden. På så sätt används även berget som motvikt.

Växelströmsöverföring kommer att användas för att ansluta gruppstationen till det lokala elnätet på land. Bolaget har utrett fyra alternativa platser för ilandtagning av kablarna. Bolagets huvudalternativ är att kablarna tas i land vid Kråkudden/Kråkvikens söder om Dingelsundsådran för att sedan genom landkablar anslutas till Fortums mottagningsstation vid Dingelsundsådran. Alternativet innebär att kabeln passerar genom Natura 2000-området Klarälvsdeltat. De områden där kabeln ska grävas ner har dock inte bedömts innehålla de värden som motiverar Natura 2000-klassningen. Vid passagen av Dingelsundsådran kommer styrd borring att användas för att inte påverka det skyddade området. Med hänsyn till detta samt att påverkan på området bedöms bli endast tillfällig innebär åtgärden varken skada på de skyddsvärda naturtyperna eller någon störning på de skyddsvärda arterna som på något betydande sätt skulle kunna försvåra bevarandet av dessa. Det finns därför grund att meddela tillstånd till åtgärden enligt 7 kap 28 b § miljöbalken. Ett alternativ är att ta in kablarna genom Dingelsundsådran, d.v.s. samma väg som tillståndsgivits för kabeln från parken på Gässlingegrund. I och med att det redan ligger en kabel där finns det emellertid stora tekniska svårigheter kopplade till detta alternativ. Ett annat alternativ är att gå över Stora Ensos fastighet och ansluta till Skoghalls Bruk. Alternativet har vissa miljömässiga fördelar men är för närvarande inte möjligt då det bland annat inte finns tillräcklig kapacitet i ställverket. En ilandtagning på

Akzo Nobels fastighet kräver grävning i massor som är kontaminerade av kvicksilver och miljöfarliga organiska ämnen, vilket gör att detta alternativ kräver särskilda försiktighetsåtgärder. Fastigheten är vidare till försäljning, varför det rent praktiskt är svårt att få tillgång till marken.

Vindkraftverken kommer att utmärkas för sjö- och luftfarten i samråd med berörda myndigheter. Vid en eventuell framtida nedläggning av vindkraftverken kan berört område återställas. Kablar kan tas upp samt vindkraftverken och fundamenten monteras ner och tas bort om detta då befinns vara den miljömässigt lämpligaste åtgärden.

Uppförande av vindkraftparken planeras kunna påbörjas under 2012.

Rådighet

Kammarkollegiet har genom beslut 2009-10-12 givit bolaget tillstånd att disponera allmänt vattenområde i norra Vänern. Medgivandet inkluderar erforderlig kabeldragning. Rådighet över enskilt vatten för kabeldragning har bolaget fått genom avtal med ägarna till fastigheterna Lunden 1:3 samt Vidön 1:123, Hammarö kommun.

LOKALISERING, OMGIVNINGSBESKRIVNING, FYSISKA FÖRHÅLLANDEN OCH PLANFRÅGOR

Lokalisering

Ett flertal lokaliseringsalternativ har översiktligt utretts för projektet. Etablering av en vindkraftpark kräver en rad speciella förhållanden såsom gynnsamma vindförhållanden, lämpligt vattendjup, lämpliga bottenförhållanden, tillräcklig yta, tillgång till ett elnät med tillräcklig överföringskapacitet vid landanslutningen, minsta möjliga miljöpåverkan och så få konflikter med motstående intressen som möjligt. Bolaget har mer utförligt utrett tre alternativa lokaliseringar; förtätning av den befintliga parken på Gäslingegrund, Alfhilds grund och Stenkalles grund. Vid en avvägning mellan de tre alternativa lokaliseringarna har Stenkalles grund bedömts som den mest lämpliga eftersom den ger möjlighet till ett bättre utnyttjande av vindresursen. Miljöpåverkan för alternativet Alfhilds grund och förtätning av Vindpark Vänern blir betydligt större. Alfhilds grund ligger mitt i flyttfågelsträcket, medan en förtätning av Vindpark Vänern dels ökar risken för det i närheten häckande havsörnspar, dels påverkar produktionen hos de befintliga verken

negativt. Bolaget har även utrett ett antal alternativa utformningar av parken och den slutliga utformningen har valts för att möta önskemål från yrkesfisket, länsstyrelsen och berörda kommuner.

Avståndet mellan öarna i Segerstads skärgård, vilka ingår i område som är utpekad som riksintresse för naturvärden enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, och närmaste vindkraftverk i anläggningen kommer att uppgå till cirka 5,5 km. Naturmiljön inom detta område kommer därmed inte att påverkas på ett betydande sätt av etableringen. Trafik med fritidsbåtar och fritidsfiske kommer inte att förbjudas inom vindkraftparken. Inte heller de värden som ska skyddas genom utpekandet av Norra Vänerskärgården som riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken - sportfiske, båtsport, bad och naturstudier - kan därför anses påverkas på ett betydande sätt. En etablering på Stenkalles grund inom riksintresset Vänern med öar och strandområden kan därför inte heller anses strida mot det rörliga friluftslivets intressen i området eller påtagligt skada områdets natur- och kulturvärden enligt 4 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken.

Visst yrkesfiske bedrivs i den planerade parkens närområde. Parkens lokalisering har därför utformats i samråd med yrkesfisket. Vidare har bolaget åtagit sig att inte vidta etableringsåtgärder under den tid som siklöjan leker. Någon betydande påverkan på riksintresset för yrkesfisket bedöms därför anläggningen inte att få. Anläggningen ligger till en del inom område som utpekats som riksintresse för vindbruk. Då vindkraftparken inte innebär en betydande påverkan på övriga riksintressen är vindkraftsintresset inget oförenligt ändamål med övriga ändamål. Någon avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken behöver därför inte göras. Etableringen och driften av vindkraftparken strider inte mot detaljplan.

Omgivningsbeskrivning

Området för den planerade anläggningen, Stenkalles grund, ligger inom Karlstads kommun i norra Vänern. Avståndet till Skoghall är knappt 11 km, till Hammarö sydspets 9 km, till närmaste punkt på Värmlandsnäs i Säffle kommun drygt 6 km, till närmaste punkt i Grums, Getgards udde 9 km och närmaste punkt i Segerstads

skärgård, Arnäs udde, 5,5 km. Det finns bebodda områden vid Takene och Skagene på Hammarös västra sida, cirka 9 km från den planerade vindparken. Enstaka byggnader finns på öarna Östra Korsön och Onsön, 8-9 km från vindparken, men därifrån skymms de planerade verken dels av den befintliga vindparken på Gässlingegrund, dels av andra öar. På Åsundaön i Segerstads skärgård finns en del bebyggelse, dock inte vid stränderna, och avståndet till dessa fastigheter är 7 km. Längs östra sidan av Värmlandsnäs är bebyggelsen mycket sparsam, och inte belägen vid kusten. Avståndet till östra sidan av Väneren, Kristinehamn, Gullspång och Mariestad är fem mil eller mer, vilket gör att verken inte kommer att synas därifrån. Närmast belägna bostadsbyggnad ligger 7 km från vindparken. Inom en mils radie finns cirka 90 byggnader, fritidshus och bostadshus, varav dock endast ett fåtal har utsikt över det aktuella vattenområdet.

Alternativet med landanslutningen av kablarna vid Dingelsundsådran innebär att dessa grävs ner från älvmynningen och cirka 500 meter uppströms fram till ett kabelschakt som följer kraftledningsgatan upp till Fortums mottagningsstation, alternativt tas upp på land vid Dingelsundsådrans mynning och förläggs i ett kabelschakt på land parallellt med vattendraget och vidare till Fortums mottagningsstation. Om kablarna tas i land på Kråkudden/Kråkviken förläggs de på samma sätt i ett kabelschakt fram till kraftledningen och sedan parallellt med denna till Fortums mottagningsstation. För alternativet med kabelanslutning till Stora Enso och Akzo Nobel kommer kablarna att förläggas i marken fram till anslutningspunkterna på industriområdena.

Fysiska förhållanden

Detaljerad beskrivning av de fysiska förhållandena återfinns i miljökonsekvensbeskrivningen. Bolaget beskriver förhållandena sammanfattningsvis enligt följande.

Stenkalles grund har goda fysiska förutsättningar för etablering av vindkraftverk och god vindenergitillgång med en medelvind på 7,4 m/s på 90 meters höjd.

Kablarna kommer antingen att förläggas direkt på botten förankrade med tyngder, grävas ned eller förläggas i borrhål under sjöbotten. Vilken metod som kommer att användas var bestäms delvis av bottenstrukturen, men bolaget kommer även att samråda med tillsynsmyndigheten och yrkesfiskarna angående detta. Om landanslutningen kommer att ske vid Stora Enso eller Akzo Nobels anläggningar kommer kablarna att förläggas i borrhål under sjöbotten den sista sträckan in till land. Vid Stora Enso kan det även finnas möjlighet att förlägga kablarna tillsammans med den rörledning som går ut från anläggningen.

Undersökningar visar på viss förekomst av fisk vid Stenkalles grund.

Undersökningen visar att siklöja kan förväntas leka inom området. Lek av andra fiskarter är mindre sannolik. Förekomsten av bottenfauna är mycket sparsam liksom vegetation.

Området vid Stenkalles grund omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser. Området vid Stenkalles grund ligger inom ett av Karlstad kommun utpekade prioriterade område för vindkraft i kommunens vindkraftsplan.

Området vid Dingelsundsådran där kabeln från parken på Gässlingegrund tas i land omfattas inte av detaljplan. Det gör inte heller området vid Kråkudden/Kråkvikens. Övriga områden som kan bli aktuella för i landtagning av kablarna - Stora Ensos och Akzo Nobels industriområden - omfattas av stadsplan för industriområdet i Skoghall, fastställd 1964-07-30.

Enligt 4 kap. 1 och 2 §§, miljöbalken är "Vänern med öar och strandområden" av riksintresse med hänsyn till de samlade natur- och kulturvärdena. Inom det utpekade riksintresseområdet ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen beaktas. Det aktuella vindkraftområdet kring Stenkalles grund ligger innanför riksintresset för rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 2 § i miljöbalken.

Norr om den planerade anläggningen ligger området Norra Vänerskärsgården som är utpekade som riksintresse för friluftsliv i enlighet med 3 kap. 6 § miljöbalken.

Som riksintressen för naturvård i närheten av Stenkalles grund har Segerstads skärgård (skärgårdslandskapet) och Fiskvik på Hammarös sydöstra sida (berggrunden) pekats ut. Det aktuella vind kraftområdet ligger dock en bra bit utanför dessa riksintresseområden.

Vänern är i sin helhet av riksintresse för fisket. Sjön hyser ett yrkesmässigt sötvattensfiske.

Farleden in till Skoghalls Bruk och Akzo Nobel är inte klassad som riksintresse för kommunikationsanläggning. Farleden är viktig för sjötransportsystemen. Kablarna kommer inte att korsa farleden. Vid anslutning till Stora Enso-Skoghallsverken kommer kablarna antingen att läggas i anslutning till befintlig rörledning eller i ett hål borrar under farleden med styrd borring.

Den planerade parken vid Stenkalles grund ligger i ett område som av Energimyndigheten utpekats som riksintresse för vindkraft.

Områdesskydd

Området kring Stenkalles grund omfattas inte av något områdesskydd. I vindparkens omgivning finns flera naturreservat; Värmlandsskärgården (i vilket även Segerstads skärgård ingår vilket även är ett Natura 2000-område) och Getgars udde. Ändamålet med dessa reservat är att bevara skärgårdsmiljöerna orörda så långt det är möjligt, i första hand utifrån naturvetenskapliga motiv men även utifrån landskapestetiska och rekreativa motiv. Ändamålet är även - i den mån det inte strider mot bevarandebestämmelserna - att främja allmänhetens friluftsliv och naturkännedom. I vindparkens närhet finns ett flertal fågelskyddsområden.

De kulturhistoriskt intressanta platserna i vindkraftparkens närhet är fyrbyggnaden vid Hammarö sydspets, Skage fyr, och Labyrinten på Stora Axelön (Karlstads kommun). Fyrbyggnaden ligger inom naturreservatet Värmlandsskärgården och dess kulturhistoriska värde är skyddat i reservatsbestämmelserna.

Dingelsundsådran och Kråkudden ingår i ett Natura 2000-område, Klarälvsdeltat. För det område som en eventuell kabeldragning skulle ske i är det naturtyperna alluvial lövskog och lövsumpskog som ska bevaras. De djur- och fågelarter som ska bevaras är asp, citronfläckad kärrtrollslända, brun kärrhök, brushane, grönbena, rördrom och småfläckig sumphöna.

För Dingelsundsådran samt Kråkudden gäller strandskydd på 150 meter. Vid den plats där kabeln ska dras upp på land och fram till Fortum ställverk gäller också strandskydd.

Miljöpåverkan

Sammanfattningsvis kan konstateras att vindkraftparken medför fördelar för miljön genom att den ersätter andra energikällor med betydligt större miljöpåverkan och förbrukning av ändliga naturresurser. Negativ miljöpåverkan beskrivs av bolaget sammanfattningsvis enligt följande.

Utsläpp till luft

Verksamheten inom vindkraftparken bedöms under drifttiden inte ge några utsläpp till luft från vindkraftverken. Små utsläpp förekommer från de båtar/fartyg och maskiner som används vid service och underhåll av verken. Under byggnadstiden, som beräknas uppgå till nio till arton månader, samt vid service av vindkraftverken kan vissa utsläpp till luft förekomma från de arbetsmaskiner som nyttjas samt vid transport till och från anläggningen. Vindkraftverken ger vid normal drift inte upphov till några utsläpp till vatten. I vindkraftverken hanteras normalt hydrauloljor, växellådsoljor, lagerfett och glykol. Genom vindkraftverkens konstruktion förhindras eventuellt spill att nå omgivningen.

Buller

Ljudet från vindkraftverken bedöms, utgående från beräkningar av ljudspridningen, inte ge upphov till ljudnivåer som överstiger 40 dB(A) vid bostäder. Stenkalles grund ligger inom område som utpekats som riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap. 2 § i miljöbalken. Området är dock inte att betrakta som en miljö där

tystnaden är en del av upplevelsen. Etableringen av vindkraftverken strider därför inte mot syftet med riksintresset.

Påverkan på vattenkvalitet

Etableringsområdet för vindparken vid Stenkalles grund omfattas av vattenförekomsten Vänern-Värmlandssjön. För detta vattenområde gäller att miljö kvalitetsnormen ”god ekologisk status” samt ”god kemisk ytvattenstatus” (exklusive kvicksilver) ska uppnås och upprätthållas. Kvalitetskraven ska uppnås senast 2015. År 2009 klassificerades den ekologiska statusen för Värmlandssjön som ”god”. Även den kemiska statusen (exklusive kvicksilver) klassificerades 2009 som ”god”.

Kabeldragningen från vindparken in till Dingelsundet omfattas av vattenförekomst Vänern-Kattfjorden. Miljö kvalitetsnormen för detta vattenområde består även den av en ekologisk status samt en kemisk ytvattenstatus (exklusive kvicksilver). Miljö kvalitetsnormen ekologisk status ska uppnå kvalitetskravet ”god ekologisk status” senast 2015. När det gäller kvalitetskravet för ”god kemisk ytvattenstatus” (exklusive kvicksilver) ska även detta vara uppnått 2015. Kadmium och kadmiumföreningar är dock undantagna och för dessa finns en tidsfrist till 2021. Motivet är att det i dagsläget är tekniskt omöjligt att genomföra åtgärder som minskar koncentrationerna av ämnena i vattenförekomsten då källorna inte är kända. År 2009 klassificerades den ekologiska statusen som ”god”. Den kemiska statusen (exklusive kvicksilver) uppnådde ”ej god kemisk ytvattenstatus” år 2009. Mätningar av fyra ämnen i denna vattenförekomst visar att en, kadmium, inte uppnår god status.

När det gäller kemisk status inklusive kvicksilver får båda vattenförekomsterna klassificeringen ”uppnår ej god status”. Gränsvärdet för kvicksilver överskrids idag i samtliga ytvattenförekomster i Sverige: sjöar, vattendrag och kustvatten. Under lång tid har utsläpp av kvicksilver skett i både Sverige och utomlands. Den främsta anledningen till att kvicksilverhalterna i vattnet är för höga är internationella luftnedfall. Trots Sveriges insatser för att minska utsläppen av kvicksilver kan vi

inte förvänta oss några förändringar inom en snar framtid. Kvicksilver finns även i sedimenten på botten av Kattfjorden. Detta härstammar från långåriga utsläpp från fabrikerna i närområdet.

Under *anläggningsfasen* förekommer borring och i vissa fall sprängning för att jämna ut botten där fundamenten ska placeras samt, där berget är täckt av sediment, bortgrävning av någon eller några meter sediment för att frilägga berg på sjöbotten.

Vid provborring för att kontrollera bergets kvalitet tas borrkärnor upp ur sjöbotten. Detta medför ingen spridning av borrkax och påverkar inte vattnets kvalitet. Borring för förläggning av vajer för förankring av fundament sker när fundamenten lagts på plats, och görs från en arbetsplattform placerad på fundamenten. Borrkaxet tas då upp på denna plattform och kan därefter deponeras inuti fundamenten där det ligger säkert och inte kommer att spridas till omgivande vatten eller forslas bort och deponeras på en för ändamålet godkänd anläggning. Vid styrd borring för förläggning av kabel från fundamenten till det interna elnätet i vindparken, matas borrkaxet bakåt och kommer upp på arbetsplattformen. Borrkaxet kan sedan deponeras inuti betongfundamenten eller forslas bort och deponeras på en för ändamålet godkänd anläggning. Kabel mellan vindkraftverken och från vindparken in till land kommer att förläggas med olika metoder, beroende på bottenförhållandena. Närmast fundamenten används endera styrbar borring alternativt betongsskydd som förändras i berget. På fast botten förankras kabeln med specialkonstruerade cementblock, som inte påverkar vattnet. På mjuk botten kommer kabeln antingen att plöjas eller spolas ner. Detta förfarande leder till grumling av vattnet, men dessa partiklar kommer att åter sedimentera på botten efter några dagar. Påverkan på vattenkvaliteten blir kortvarig och ger ingen bestående påverkan.

Där kabeln tas i land kommer den antingen att ledas i ett hål under sjöbotten (i områden med höga halter miljögifter i sedimenten) eller genom grävning som kommer att ske innanför läns med kjol för att förhindra spridning av sediment.

De sprängmedel som vanligen används innehåller cirka 30 % kväve. Vid detonationen förgasas sprängmedlet varvid det bildas vattenånga, kvävgas, koloxider, syrgas, vätgas m.m. Den gas som bildas, ca 1 m³ per kg sprängmedel, frigörs vid undervattenssprängning som gasbubblor som emitteras till atmosfären. Cirka 30 % av gasen utgörs av kväveoxider. De sprängningar som behöver utföras för hela vindkraftparken bedöms omfatta högst 4 000 m³ berg. Mängden sprängmedel beror på materialets beskaffenhet och vilka sprängmedel som används. Erfarenheten pekar på en förbrukning av 1,2-1,5 kg sprängmedel per m³ berg vid undervattenssprängning. Således behövs maximalt 5-6 ton sprängmedel. Kväve kan läcka till vatten genom odetonerat sprängmedel och absorberad spränggas. Förlusten av sprängmedel uppskattas till som mest 10 %, vilket innebär en kväveförlust till vatten motsvarande 180 kg under hela byggfasen. Med stor sannolikhet blir utsläppen betydligt lägre. Jämfört med den sammanlagda tillförseln av kväve till Vänern är 180 kg helt försumbart, särskilt om utsläppen bara sker under en begränsad tidsperiod. Vindparken kommer när den är i drift att leda till en minskning av kväveoxidutsläppen i norra Europa med i storleksordningen 160 000 kg varje år. Totalt sett kommer således vindparken att medföra en minskning av kvävebelastningen även i Vänern.

Den sammantagna bedömningen är att möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormen för vattenförekomsten Vänern-Värmlandssjön och Vänern-Kattfjorden inte påverkas av uppförandet av vindparken vid Stenkalles grund eller av förläggningen av kabeln från vindparken vid Stenkalles grund till mottagningsstationen i Dingelsundet.

Under driftfasen ger vindkraft inga utsläpp till vatten. Om det uppstår spill av oljor eller andra smörjmedel i ett vindkraftverk, finns uppsamlingskärl för detta som förhindrar att de sprids utanför vindkraftverket. Vindkraft i drift bedöms därför inte påverka miljö kvaliteten i omgivande vatten, varför verksamheten inte heller påverkar möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormerna för de båda aktuella vattenförekomsterna.

I avvecklingsfasen, när vindkraftverken har tjänat ut efter cirka 25 år kommer de antingen att rivas, eller renoveras för fortsatt drift. Vilket alternativ som blir aktuellt är omöjligt att förutsäga idag. Vid renovering kommer maskinhus och rotor att bytas ut mot nya, som kan monteras på befintliga fundament och torn, vilka har betydligt längre teknisk livslängd än maskinhus och rotor. En sådan renovering har marginell påverkan på vattenmiljön.

Vid en rivning kommer vindkraftverken att monteras ner och transporteras iland. Därefter kommer fundamenten att demonteras, stålvajrarna som håller ihop fundamenten lossas och cementringarna som fundamenten är uppbyggda av att lyftas upp ur vattnet och transporteras iland. Stålvajrarna kapas vid botten och tas om hand för återvinning. Elkablarna kommer att lösgöras från botten genom att betongtyngderna tas bort och kablarna bärgas, eller lämnas kvar på botten, om detta bedöms vara det alternativ som orsakar minst miljöpåverkan. De delar av kablarna som är nerplöjda, nergrävda eller infogade i borrhål, kommer att lämnas kvar på botten för att undvika grumling av sediment etc., om detta bedöms vara det alternativ som orsakar minst miljöpåverkan.

En avveckling av vindparken bedöms ha marginell påverkan på vattenmiljön och inverkar därför inte på möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna för de båda vattenförekomsterna.

Påverkan på växt- och djurliv i vattnet

Växt- och djurliv i vatten kan påverkas av många olika faktorer såsom sediment-spridning, buller, magnetfält och ljusreflexioner från rotorbladen. Nedan beskrivs de olika faktorerna, deras påverkan samt de skyddsåtgärder som identifierats. Vattenomsättningen är mycket god vid Stenkalles grund. Den valda tekniken för att anlägga fundament innebär att befintliga grund kommer att utnyttjas i stor utsträckning. Etableringen av vindkraftparken bedöms därför inte påverka vattenomsättningen. Inom området vid Stenkalles grund gör den kraftiga vattenomsättningen att det saknas förutsättningar för att finsediment ska sedimentera på botten. Grumlingen från sediment vid etableringen kan därför förväntas bli sparsam. Gjutning och

sprängning under byggfasen kommer att ge upphov till viss grumling men effekten kommer att vara begränsad både i tid och rum, inte minst mot bakgrund av att vattenomsättningen är stor i området. Även nedläggningen av kablarna kan medföra grumling. Detta kan skada i första hand fiskyngel och rom. Grumling kan även uppkomma genom naturliga förlopp som stormar. Lokalt på de platser där kablarna grävs ner kommer bottenfauna och fastsittande vegetation att påverkas. Erfarenheterna från bl.a. etablering på Gässlingegrund visar att effekterna blir begränsade. Sediment som innehåller kvicksilver finns utefter kusten vid Hammarö. Bolaget bedömer att det inte kommer att krävas grävning i dessa sediment för kabeldragningen. För det fall sådana sediment måste passeras avser bolaget att göra detta genom styrd borrhning på ett sätt som inte påverkar sedimenten.

Etablering och drift av vindkraftverk innebär påverkan från ljud under vatten, både genom ljudtryck och genom partikelrörelser. Studier av hur fiskar påverkas av ljud från vindkraftparker visar dock att påverkan är lokal. Vid den befintliga parken på Gässlingegrund har man iakttagit att fisk uppehåller sig i parken, vilket stöder resultaten från studierna. Rotorbladens rörelser kan ge upphov till reflexer och skuggor. Bedömningen är att dessa effekter inte har någon påverkan på fisksamhället. Denna bedömning stöds även av iakttagelserna av fisk i parken på Gässlingegrund. Magnetfälten är beroende av den överförda strömmen, det inbördes avståndet mellan fasledarna i kabeln och om det finns magnetiskt material i kabelns omedelbara närhet. Magnetfältet avtar snabbt med avståndet från kabeln. Elektromagnetiska fält anses kunna ge effekter på vattenorganismers orienterings- och navigationsförmåga. Överföringen av elkraften från verken till land kommer att ske med växelström. Detta tillsammans med att faserna kommer att ligga tätt i kabeln gör att magnetfältet runt kabeln blir försumbart, 1-2 μT . Detta värde kan jämföras med det jord magnetiska fältet som uppgår till 50 μT . Studier av ålars orienteringsförmåga vid växelströmskablar har visat att avvikelser från den dominerande vandringsriktningen varit mycket liten. Liknande studier med likströmskablar, vilka alstrar betydligt starkare magnetiska fält, har givit liknande resultat.

Bottarna vid Stenkalles grund utgörs i huvudsak av kalspolade hållar eller berggrund som överlagras av finsediment. Med hänsyn till detta och till att arealen som verken kommer att ta i anspråk är förhållandevis liten förväntas inga effekter i ett ekosystemperspektiv.

Påverkan på fågellivet m.m.

Under anläggningstiden kan fåglar skrämmas av aktiviteter och buller.

Vindkraftverken kan även utgöra hinder för fågel som vid dålig väderlek kan kollidera med verken. De utredningar som gjorts visar att det inte uppehåller sig någon större mängd fåglar vid grunden. Någon påverkan på fågellivet i allmänhet i området bedöms därför inte uppkomma. Avståndet mellan vindkraftparken på Stenkalles grund och närmaste fågelskär är 2,5 och 3,5 km. Några häckande fåglar finns därför inte i den planerade parken eller i dess omedelbara närhet. Genom att det finns sparsamt med fisk i området kan påverkan på häckande fågel förväntas bli försumbar.

Havsörn häckar på en av öarna cirka 2,5 km väster om det västligaste vindkraftverket i Vindpark Vänern, Det aktuella havsörnparet har valt att häcka där efter att Vindpark Vänern tagits i drift. Bland annat av hänsyn till örnarna har delprojekt 1, en förtätning av Vindpark Vänern med ytterligare fem vindkraftverk, tagit bort från det aktuella projektet. Det är cirka 4 km till närmaste kända havsörnsbo från den planerade anläggningen. Eftersom såväl sjöfågel som fisk förekommer sparsamt i området, finns det ingen större risk för att örnar skulle jaga eller annars uppehålla sig i området.

Påverkan på sträckande fåglar bedöms bli begränsad. Resultatet av den utredning av flyttsträcken från Hammarös sydspets som genomförts visar att den helt övervägande delen flyttfåglar rör sig öster om den planerade parken. Påverkan på flyttande fåglar bedöms därför bli liten.

De utredningar som genomförts angående *fladdermöss* i nordvästra Vänern visar på en mycket begränsad fladdermusaktivitet i området samt att aktiviteten är väsentligt

större närmre kusten. De fladdermöss som har iakttagits i områdets närhet har utgjorts av nordisk fladdermus som bedöms som en livskraftig art i Sverige. Inga flyttstråk har kunnat konstateras genom området. Bedömningen är att en vindkraftsanläggning i aktuellt område endast har en mycket begränsad effekt på fladdermöss. Av Sveriges sju Myotisarter finns inte några arter som enligt dagens kunskapsläge kan betecknas som riskarter för kollisioner med vindkraft. Då risken för förlust av viktiga habitat till sjöss får betraktas som icke relevant har bolagets konsult, Eco-com, dragit slutsatsen att en artbestämning med hjälp av automatiskt inspelade ljud från Myotisarter från inventeringen vid Stenkalles grund inte skulle förbättra riskbedömningen. Väderförhållandena har varit tillräckligt goda för ett representativt resultat vid inventeringen.

Påverkan på Natura 2000-områden

Länsstyrelsen har under samrådet anført att man anser att kabeldragning genom Dingelsundsådran kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Miljödomstolen har vid prövningen av kabelanslutningen för Vindpark Vänern, dom meddelad 2006-08-25 i mål nr M 2633-05, bedömt att kabeldragningen i Dingelsundsådran inte krävde tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Bolaget avser att använda samma metoder för kabelnedläggningen som i det målet. Med de skyddsåtgärder som bolaget har åtagit sig vid nedläggandet av kabeln genom Natura 2000-området kommer åtgärden inte att på ett betydande sätt påverka miljön i naturområdet. För det fall miljödomstolen finner att tillstånd krävs innebär åtgärden, med de skyddsåtgärder som bolaget åtagit sig, att varken den livsmiljö som avses att skyddas skadas eller att de arter som ska skyddas utsätts för störningar som kan försvåra bevarandet av arterna i området. Tillstånd kan därmed meddelas med stöd av 7 kap. 28 b § miljöbalken.

Avståndet mellan Natura 2000-området Segerstads skärgård och vindkraftsparken uppgår till cirka 2 km, varför anläggningen inte bedöms påverka de värden som skall skyddas på ett betydande sätt. Något tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken krävs därmed inte med anledning av uppförandet av vindkraftsparken.

Påverkan på friluftslivet

Vindkraftparker i vattnet kan påverka rekreation och fritidsfiske negativt genom begränsningar i tillträde, ankringsförbud samt arealförlust inom det vattenområde där parken är anlagd. Området är på grund av sitt avstånd från båthamnar och brist på öar och skär mindre attraktivt för rekreation/båtliv. Vindkraftparken är lokaliserad så långt från land att boende inte påverkas av skuggbildning. Skuggningen bedöms inte påverka rekreationen eller fritidsfisket i området.

Kabeldragningen inom det strandskyddade området på land mellan Dingelsundsådrans vattenområde upp till mottagningsstationen kommer att ske inom Fortums kraftledningsgata. Om kablarna tas i land vid Kråkudden kommer Dingelsundsådran att passeras på samma ställe. Arbetena kommer att ske under en kort period varefter området återställs. Påverkan på det rörliga friluftslivet samt växt- och djurlivet i strandområdet kommer därför att vara mycket begränsad och strider inte mot strandskyddets syfte. Passage av strandområdet vid någon plats är nödvändigt för att den producerade elen från vindkraftparken ska kunna nyttiggöras i elsystemet. Utbyggnaden av vindkraften är ett angeläget allmänt intresse. Det föreligger därför särskilda skäl att meddela dispens. Strandområdena vid Akzo Nobels och Stora Ensos anläggningar ligger inom området för stadsplan för industriområde i Skoghall som fasställdes 1964 och omfattas därmed inte av strandskyddsbestämmelserna enligt 10 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.

Påverkan på yrkesfisket

Yrkesfiske bedrivs i området, speciellt efter siklöja. Genom ett utförligt samråd med yrkesfisket har fiskemetoder och områden kartlagts. Vid lokaliseringen av vindkraftverken liksom kabelförläggningen har bolaget tagit hänsyn till yrkesfisket så att konflikterna med detta minimerats. Bolaget har förskjutit parken så att det område som omfattas av ansökan ligger utanför det område där yrkesfiske bedrivs. Ankringsförbud behöver införas för projektområdet där vindkraftverken kommer att lokaliseras. När de slutliga exakta positionerna för vindkraftverken fastställts, och dragningen av kablar i det interna elnätet bestämts, kan området för ankringsförbud

bestämmas mer exakt. Det kan avgränsas av en linje mellan de verk som är placerade i vindparkens ytterkant. Ankringsförbud för anslutningskablarna till land bör utgöras av en cirka 100 meter bred zon som avgränsas av raka linjer. Det finns redan en zon med ankringsförbud kring Vindpark Vänern och kablarna från denna vindpark in till land. Kablarna från vindparken på Stenkalles grund kommer att passera antingen strax till väster om Vindpark Vänern, alternativt rakt igenom densamma, och sedan följa samma sträckning in till land. En stor del av sträckan kommer kablarna från vindparken kring Stenkalles grund att dras i områden där det redan idag råder ankringsförbud. En ny zon behövs mellan den nya vindparken och Vindpark Vänern, och zonen med ankringsförbud kring Vindpark Vänern kan behöva utökas något.

Frågan om ankringsförbud har diskuterats framförallt med yrkesfisker, vars företrädare var ytterst missnöjda med hur den frågan lösts av myndigheterna i samband med Vindpark Vänern-projektet, där ankringsförbudet infördes utan samråd med yrkesfisker och med dålig utmärkning m.m. I samrådet har bolaget åtagit sig att tillse att företrädare för yrkesfisker blir kallade till de möten där området för ankringsförbud kommer att fastställas. Det interna kabelnätet kommer också att dras så att området för ankringsförbud minimeras och man kommer att sträva efter att i största möjliga mån inte ianspråkta vattenområden där fiskare lägger sina nät. Samma sak gäller den föreslagna kabeldragningen, som förlagts för att minimera intrånget på områden som används av yrkesfisker. Hur kabeln kommer att förläggas på olika djup beror dels på vattendjup och strömningsförhållanden, dels på bottenens karaktär. De olika metoder som används redovisas utförligt i ansökan. Ankringsförbud kommer att gälla inom de områden i anslutning till kablarna som länsstyrelsen beslutar efter förslaget som bolaget i samråd med Sjöfartsverket utarbetat.

Påverkan på försvarets intressen samt luft- och sjöfart

Vindkraftparker kan utgöra fysiska hinder för luft- och sjöfart och kan försvåra eller förhindra sjöräddning med flyg eller helikopter. En vindkraftsetablering kan även försvåra sanering av eventuella oljeutsläpp. Risken att vindkraftparken blir påseglad

av de fartyg som trafikerar farlederna till Grums/Älvenäs och Skoghall är mycket liten. Sannolikheten för påsegling av ett fartyg från farleden till Grums/Älvenäs är $1,47 \times 10^{-3}$ per år. En påsegling av ett vindkraftverk kan således komma att ske en gång på 680 år. Samma beräkning för den betydligt glesare trafikerade farleden till Skoghall ger en sannolikhet för påsegling på $6,82 \times 10^{-5}$ per år, vilket motsvarar en incident på cirka 14 700 år.

För att höja sjösäkerheten i området i samband med etableringen av vindkraftparken kommer arbetsområdet vid Stenkalles grund att avlysas under byggtiden. Verken kommer även att utrustas med teknisk utrustning enligt Sjöfartsverkets och Transportstyrelsens riktlinjer. Utrustning med fjärrövervakning och fjärrstyrning möjliggör en snabb avstängning av vindkraftverk vid till exempel räddningsaktioner inom området.

Vindkraftverk kan även störa olika typer av signalsystem såsom tele- och radiokommunikation samt radar. I detta fall bedöms inte utformningen av parken ha någon betydelse för dessa system. Några risker för denna typ av påverkan har inte framkommit från berörda intressenter under samrådet. Bolaget avser att använda den typ av hinderbelysning som Transportstyrelsen vid anläggningsskedet anser lämpligast.

Efter samråd med Sjöfartsverket har bolaget åtagit sig att följa IALAs regelverk för utmärkning av vindkraftparker till havs. De fyrlyktor som anges i regelverket kommer att vara synliga, dock relativt svagt, från den inre delen av Värmlandsnäs ostkust, Segerstads skärgård och Hammarös sydligaste del. Övriga lanternor, liksom belysningen på respektive verk, kommer inte att synas från land.

Enligt uppgift från Sjöfartsverket är lokaliseringen för vindkraftparken utmärkt ur handelssjöfartssynpunkt. Alla fartyg går syd om Sydpynten.

Olycksrisker

Olycksriskerna kring vindkraftparken bedöms som små. Risken för haverier är störst vid hård vind samt vinterväderlek. Risken för olyckor beaktas vid upphandling, konstruktion och anläggning. Driftserfarenheten från parken på Gässlingegrund är att nedisning av rotorbladen med påföljande risk att isen faller ner bedöms som mycket liten i området.

Påverkan på landskapsbilden m.m.

En påverkan på landskapsbilden blir ofrånkomlig då vindkraftverken placeras mot en fri horisont. De objekt som bryter av horisonten är i dag förutom den befintliga vindkraftparken på Gässlingegrund; Skoghalls Bruk, Akzo Nobel samt TV-masten på Sörmon. Längre väster ut finns även fabriksbyggnaderna i Gruvön och Älvenäs. Vindkraftverken kommer att vara synliga vid kustlinjen men bedöms inte utgöra ett dominerande inslag i landskapsbilden, vilket även framgår av de fotomontage som bilagts miljökonsekvensbeskrivningen.

Hinderbelysning ska utformas med blinkande vitt sken om vindkraftverkens totalhöjd är mer än 150 meter. Den senaste utvecklingen av hinderbelysning gör det möjligt för lamporna att anpassa ljusstyrkan till omgivningens, så att lamporna lyser starkast vid gryning och skymning, och dämpas när det är mörkt. Det finns också ny teknik som gör att lamporna tänds bara då ett flygplan eller helikopter närmar sig. När dessa upptäcks med radar tänds hinderbelysningen. Flygplan och helikoptrar är utrustade med transpondrar, och det ger också möjlighet att styra belysningen på samma sätt som med radar. Denna teknik demonstrerades i Halland hösten 2010, och finns tillgänglig på marknaden. Denna typ av belysning kan komma att användas för att minimera störande ljus från vindparken om Transportstyrelsen så medger.

Bohusläns Museum har inventerat förekomsten av vrak/fornlämningar i kabelsträckningen genom studier av vrakregistret och sonarundersökningar. Kabeldragningen kommer att genomföras så att de fynd som gjorts inte kommer att skadas.

Skyddsåtgärder och försiktighetsmått

Sammanfattningsvis avser bolaget vidta bl. a. följande skyddsåtgärder för att begränsa påverkan från verksamheten.

Vindkraftparken är tänkt att lokaliseras relativt långt från land vilket begränsar dels påverkan på landskapsbilden, dels eventuella störningar i form av skuggor, reflexer, buller etc. I upphandlingsfasen görs en förkvalificering av vindkraftverk med hänsyn till miljöpåverkan.

Anläggningsarbeten kommer att planeras för att begränsa eventuell påverkan på lekande fisk.

Om arbeten i Natura 2000-området Dingslundsådran blir aktuella kommer dessa att utföras med beaktande av områdets skyddskaraktär.

Teknik för att utforma fundament ska väljas så att etableringen kan ske med endast ett litet ingrepp i naturen.

Vindkraftverken utmärks och förses med utrustning och märkning för att minska risken för olyckor.

Hinderbelysningen kommer att utformas så att den innebär en så liten påverkan som möjligt.

Vindkraftverken utformas så att eventuellt spill av olja inte kan läcka till omgivningen.

Rotorbladen antireflexbehandlas för att minska risken för störande ljusreflexer.

Överföringen av ström till land sker med växelströmskabel med ledare av aluminium, vilket innebär mindre störande magnetfält och lägre risk för att miljöfarliga metaller ska läcka till omgivningen.

Vindkraftverken utformas så att de kan drivas med variabelt varvtal och så att bladvinkeln kan justeras, vilket optimerar kraftproduktionen och minskar ljudalstringen.

Vindkraftverken förses med utrustning så att de kan övervakas från en central, manövreras och stängas av.

Miljöpåverkan jämförd med nollalternativet

Jämfört med nollalternativet (rådande förhållanden) medför den planerade vindkraftparken på Stenkalles grund sammanfattningsvis följande påverkan. Tillkomsten av vindkraftparken bidrar till utvecklingen mot ett kretsloppsanpassat samhälle. Vindkraftparken beräknas bidra med över 200 GWh el per år. Denna elkraft ersätter motsvarande produktion med kolkondenskraft, vilken ger upphov till stora utsläpp av koldioxid, kväveoxid, svaveldioxid samt stoft. Utfasningen av kolkondenskraftproduktion har också betydelse i form av utebliven påverkan från brytning och förädling av kol, minskat transportarbete samt minskade avfallsmängder och därav följande minskad påverkan från avfallshantering.

Byggandet av den planerade vindkraftparken medför tillkomst av upp till 20 hinder i form av vindkraftverk i området samt hinder på sjöbotten i form av kablar. Dessa hinder medför påverkan i form av vissa begränsningar av möjligheten att vistas i, förflytta sig genom samt utnyttja området på det sätt som sker idag. Denna påverkan berör bland annat sjöfart, yrkes- och fritidsfiske samt sjöräddning. Tillkomsten av vindkraftverken medför också viss ökning av kollisionsrisker vid passage nära eller genom området. Minskad kollisionsrisk uppstår genom att grunden får en tydligare utmärkning. En mycket liten ökning av kollisionsrisken kan förväntas för trafik på vatten och i luften. Möjligheten att vistas inom det område som omfattas av vindkraftparken försvåras något genom att det kommer att råda ankringsförbud vid vindkraftparken.

I samband med olyckshändelser och haverier kan utsläpp av kolväten från mineralolja inträffa vilket skulle kunna påverka vattenmiljön negativt. Tillkomsten av vindkraftverken bedöms inte medföra några störningar på land förutom den begränsade visuella påverkan på landskapsbilden som kan upplevas framförallt vid klart väder. För flyttande fåglar kan etableringen innebära en risk för kollisioner. Denna beräknas dock bli mycket liten. Med avseende på vattenmiljön samt växt- och djurliv i Vänern uppstår påverkan till följd av ingrepp i sjöbotten samt viss grumling och spridning av sediment under den period då vindkraftparken anläggs. På lite längre sikt försvinner denna påverkan genom att påverkade botten återkoloniserar och att nya livsmiljöer tillkommer.

Under drift kan vindkraftverken medföra en mycket begränsad påverkan i vatten i form av ljud och vibrationer, skuggning samt elektromagnetiska fält. Minskning av den totala art- och individförekomsten inom det aktuella området bedöms inte uppkomma. Det kan antas att vindkraftverkens fundament och undervattensdelar har en viss positiv inverkan på reproduktionen av fisk och bottenlevande djur i området.

Resursanvändning

Vindenergi är en förnyelsebar energikälla och användning av vindkraft medverkar till ett långsiktigt hållbart energisystem. Vindkraftproduktion skapar vid normal drift inga utsläpp till vatten och luft samt obetydliga avfallsmängder. Ett modernt vindkraftverk har efter 3-6 månaders drift i ett bra vindläge producerat lika mycket energi som krävts för dess tillverkning. Elkraftmarknaden i norra Europa är sammanbyggd. Marginalelkraft produceras med användning av kol alternativt olja eller naturgas. Utbyggnad av vindkraften medför därför ett minskat behov av dessa andra energikällor. Såväl kol, olja som naturgas bidrar i stor utsträckning till att förorena luft och vatten. Vindkraft bidrar därmed till såväl en förbättrad hushållning med fossila bränslen som en minskning av den miljöpåverkan som uppstår när dessa bränslen används.

Ersätts vindkraftparkens energiproduktion med elproduktion från kolkondenskraft skulle följande ungefärliga mängder utsläpp elimineras årligen: 186 000 ton koldioxid, 200 ton svaveldioxid, 160 ton kväveoxider, 22 ton stoft och 1 444 ton aska. Uppgifterna visar på ett tydligt sätt hur vindkraftsutbyggnad på ett positivt sätt bidrar till en god miljö.

Tillkomsten av vindkraftparken medför inga hinder mot att området efter avslutad vindkraftproduktion kan återställas. Bolaget arbetar efter principen att såväl kraftverk som fundament och kablar efter avslutad användning ska kunna avlägsnas från området om detta befinns vara den miljömässigt bästa lösningen.

Sammanvägd nyttobedömning

Mot bakgrund av vad som angivits ovan och vad som ytterligare framgår av den till ansökan fogade miljökonsekvensbeskrivningen konstateras att vindkraftparkens negativa påverkan på miljön är begränsad. Skadorna och olägenheterna från verksamheten är små. Elkraftproduktion genom vindkraft ger stora fördelar från allmän synpunkt. Användningen av fossila bränslen minskar. Vindkraft är en energiform med mycket låga emissioner. Det finns idag få stora vindkraftparker i Sverige. Riksdagen har en tydligt uttalad målsättning att förnybara energikällor, såsom exempelvis vindkraft, ska främjas. Fördelarna från allmän synpunkt är därmed stora.

Enligt bolagets kalkyler är projektet kostnadsberäknat till cirka 1 100 miljoner kronor, med en beräknad återbetalningstid på 8,5 år, beräknat på en produktion om 200 GWh/år och en intäkt på 0,65 kronor/kWh (0,75 - 0,10 kronor i driftskostnad). Kostnaderna för arbetena i vatten är begränsade till 400 miljoner kronor. Hänsyn måste tas inte enbart till intäkter från försäljning av elkraft utan även till gällande föreskrifter om stöd till vindkraftproduktion och framtida regler om certifikat för elkraft producerat genom förnybara energikällor. Framtida prisutveckling på elkraft måste beaktas.

Sammanfattningsvis konstateras att nyttan och fördelarna av vattenverksamheten från allmän och enskild synpunkt med vindkraftparken överväger kostnaderna, skadorna och olägenheterna av verksamheten.

Kontrollfrågor

Bolaget avser utarbeta kontrollprogram innan anläggningen tas i drift. För att kunna följa projektets eventuella påverkan på miljön planerar bolaget även att komplettera befintligt underlag med ytterligare referensundersökningar, som bland annat omfattar:

- Provfiske på särskild provfiskepunkt på Stenkalles grund som en del i Norra Vänerns intressenters kontrollprogram.
- Fördjupade undersökningar av bottenförhållandena samt bergkvaliteten.

Före etableringen kommer bolaget att upprätta och hålla aktuellt ett kontrollprogram för den löpande uppföljningen av anläggningens påverkan på miljön under uppförande och drift. Kontrollprogrammet förutsätts omfatta bland annat:

- Fortsatt provfiske
- De övriga undersökningar som behövs för att följa upp förändringar i miljön i förhållande till resultaten från referensundersökningarna.
- Mätning av ljud efter etablering av vindkraftverken
- De övriga undersökningar som behövs för att följa upp eventuella villkor för det lämnade tillståndet

SAMRÅD

Ett första samråd med berörda myndigheter ägde rum på Länsstyrelsen i Karlstad 2010-02-23. Samma kväll hölls ett samråd med allmänheten. Dessförinnan hade bolaget skickat ut skriftlig information till en rad olika föreningar som kunde tänkas ha synpunkter på projektet. Ett speciellt samråd inleddes med yrkesfisket. En arbetsgrupp bildades som har sammanträtt inför varje ny modifiering av vindparkens utformning.

De föreningar och företag som inkommit med yttranden och synpunkter inbjöds till speciella samrådsmöten där de synpunkter som framförts diskuterades och

projektets utformning modifierades så långt möjligt för att tillmötesgå synpunkterna. Denna process har lett fram till det förslag som bolaget nu ansöker om tillstånd att få bygga.

FÖRSLAG TILL VILLKOR

1. Om inte något annat framgår av denna dom ska verksamheten - inbegripet åtgärder för att minska vatten- och luftföroreningar samt andra störningar för omgivningen - bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget har uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Grumlande arbeten ska begränsas i intensitet, tid och rum av hänsyn till fiskerinäringen och det biologiska livet. Grävning eller annan grumlande verksamhet inom Natura 2000- området får inte förekomma under aspens lekvandring under månaderna april - maj och endast innanför läns med kjol under öringens lekvandring under månaderna juni - september. Vid Stenkalles grund får inga arbeten som genom tryckvågor eller grumlig kan påverka siklöjans lek och rom utföras under månaderna oktober - maj. På ansökan av bolaget får dock tillsynsmyndigheten medge undantag från dessa tidsmässiga begränsningar.
3. Borrkax som uppkommer vid styrd borring för kabelförläggning och vid borring för förläggning av stag för fundament, ska omhändertas genom att användas som fyllning inuti betongfundamenten eller fraktas iland för lämpligt omhändertagande.
4. Vid grävning av sediment och sprängning inför byggandet av fundament i området kring Stenkalles grund ska åtgärder vidtas för att minimera grumling av omgivande vatten samt genom begränsning av sprängladdningar till 300 kg.
5. Arbetena med och den närmare utformningen av kabeldragningen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten och yrkesfiskarna och på sträckan inom Hammarö kommuns fastigheter även i samråd med berörda fastighetsägare.

6. Bolaget ska i god tid innan byggnads- och anläggningsåtgärder vidtas för gruppstationen samråda med Sjöfartsverket och Transportstyrelsen om erforderliga åtgärder till skydd mot störningar för sjöfarten och för eventuella sjöräddningsinsatser. Sjöfartsverket ska vidare informeras om byggstart minst två veckor innan arbetena påbörjas och därefter hållas fortlöpande informerade om pågående bogseringsverksamhet, kabeldragning och utmärkning av arbetsområdet. Samråd ska även ske med Transportstyrelsen för utmärkning av anläggningen och Sjöfartsverket ska tillsändas erforderliga underlag för införande av vindkraftparken och sjökabeln i sjökortet.
7. Tillfälliga utgrävningar för exempelvis kabelnedläggning ska efter slutförda anläggningsarbeten i så stor utsträckning som möjligt återställas i ursprungligt skick.
8. Vindkraftverken ska förses med hindermarkering enligt anvisningar från sjö- och luftfartsmyndigheterna.
9. Försiktighetsåtgärder ska utföras så att spill eller utsläpp av olja eller annat ämne inte riskeras. Behållare som innehåller olja ska förses med läckageskydd.
10. Den ekvivalenta ljudnivån vid bostäder får inte med anledning av vindparken överstiga 40 dB(A). Om klagomål framförs angående ljud ska den angivna ekvivalentnivån kontrolleras om tillsynsmyndigheten bedömer det skäligt. Kontrollen ska ske genom immissionsmätningar vid närmaste bostäder med metodik som vid varje tillfälle rekommenderas av Naturvårdsverket.
11. Förslag till kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten inom tre månader efter det att det första vindkraftverket har tagits i drift.
12. Åtgärder för återställande ska vidtas vid en nedläggning av vindkraftparken. Tillsynsmyndigheten ska underrättas innan nedläggning sker.
13. Bolaget ska ställa säkerhet för återställningsåtgärder om 500 000 kronor per vindkraftverk, genom bankgaranti, försäkring eller motsvarande, som ska byggas

upp under en tjugoförårsperiod och årligen under verkens livslängd indexuppräknas efter konsumentprisindex, där året för driftstart utgör bas. En första avsättning om 25 000 kronor per vindkraftverk ska ske innan vindkraftparken tas i drift.

GRUNDER FÖR VERKSTÄLLIGHETSFÖRORDNANDE

Riksdagen förordar etablering av förnybara energikällor såsom vindkraft. Det nu aktuella projektet är av vikt för omställning till renare energiproduktion i landet. Det är ostridigt att ytterligare elkraftproduktion behövs i södra Sverige där förbrukningen är som störst. För att på ett så tidigt stadium som möjligt minska användningen av fossila bränslen och starta produktionen av ren energi bör föreskrivas att domen ska gälla omedelbart. Etablering av en vindkraftpark av den storlek som nu är aktuell kräver omfattande förberedelsearbeten. Bolaget är angeläget att få komma igång med dessa förberedelser, vilka kan innefatta fysiska åtgärder. Miljökonsekvensbeskrivningen har vidare visat att verksamheten inte ger någon omfattande påverkan på omgivningen och inte heller påtagligt skadar något riksintresse.

INKOMNA YTTRANDE

Naturvårdsverket har anfört att tillstånd krävs enligt 7 kap 28 a § miljöbalken på grund av den sökta verksamhetens påverkan på skyddade arter och naturtyper inom Natura 2000-området Klarälvsdeltat. Verket anser vidare att ansökan bör kompletteras med underlag avseende havsörnens och fiskgjusens flygrörelser och födosök inom Natura 2000-området Segerstads skärgård samt att prövning enligt artskyddsförordningen kan krävas och att en komplettering av underlaget bl.a. i form av bättre fågelinventeringar därför krävs. Om komplettering inte görs i dessa avseenden anser Naturvårdsverket att ansökan ska avslås eftersom det då inte är visat att lokaliseringen är lämplig.

Naturvårdsverket anser inte att ansökan på ett tillfredsställande sätt belyser hur området av riksintresse enligt 4 kap miljöbalken påverkas. Vänerne med öar och strandområden är enligt 4 kap 1 och 2 § miljöbalken av riksintresse med hänsyn till de samlade natur- och kulturvärdena. Det planerade exploateringsområdet ligger inom detta område. Turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets,

intressen ska särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av etableringen. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att inom de berörda kust- och skärgårdsområdena krävs att attraktiva områden för turism och friluftsliv bör användas så att ett allsidigt utnyttjande möjliggörs. För att uppnå detta är det nödvändigt att obebyggda områden i stor utsträckning förblir obebyggda. Naturvårdsverket anser att bolaget ottydligt redogör för hur etableringen kommer att påverka turismen och friluftslivet i området och hur detta påverkar tillåtligheten av etableringen enligt 4 kap 1 och 2 §§ miljöbalken. Bolaget visar inte heller om påtaglig skada kan befaras och i så fall hur den ska undvikas.

Segerstads skärgård ingår som en del av Natura 2000-området Värmlandsskärgården. Exempel på hotade/känsliga arter som listas i EU:s fågeldirektiv (2009/147/EG) samt i art- och habitatdirektiv (92/43/EEG) och som förekommer i norra Vänern är havsörn, fiskgjuse, storlom, skröntärna, fisk- och silvertärna, lax, asp, nissöga samt citronfläckad kärrtrollslända. Trots de kompletteringar som gjorts, anser verket att ansökan bör kompletteras med ytterligare underlag för att bedöma påverkan på fågelfaunan. Det går inte att utesluta att det finns risk för att vissa arter kommer att påverkas på ett betydande sätt av den planerade vindkraftparken. Det går således inte att bedöma om tillstånd krävs enligt 7 kap 28 a § miljöbalken.

Kabeldragningen påverkar landområdet vid Dingelsundsådran, som utgör en del av Natura 2000-området Klarälvsdeltat. Området består av två våtmarksrelaterade naturtyper som är prioriterade som extra skyddsvärda i EU:s art- och habitatdirektiv, nämligen 91E0 Alluviala lövskogar samt 9080 Lövsumpskog av fennoskandisk typ. Dessutom förekommer karpfisken asp i området och går upp i älven för att leka. Asp (*Aspius aspius*) är listad i samma direktiv. Verket anser att anläggningsverksamheten bör ske under den tid på året och med sådana försiktighetsmått att påverkan på skogsbiotopernas vattenregim undviks. Dessutom bör ingen verksamhet förläggas under aspens lekperiod. Detta bör framgå av villkoren. Verket bedömer att det finns stor risk för att ovannämnda naturtyper och arter vid en kabelnedläggning påverkas på ett betydande sätt och att verksamheten därför utgör en tillståndspliktig verksamhet enligt 7 kap 28 a § miljöbalken.

Naturvårdsverket bedömer att 4 § artskyddsförordningen aktualiseras i målet och att ett ställningstagande utifrån det skydd som regeln innebär för vilda fåglar krävs. Inventering av sträckande fågel har inte utförts vid Stenkalles grund och därför saknas underlag för att kunna göra en analys av vindkraftparkens påverkan. För att en bedömning av skada som kan ske på bland annat sträckande rovfåglar i området ska kunna göras, krävs att underlaget för ansökan kompletteras med en väl dokumenterad inventering av sträckande fågel i det aktuella området. Det saknas i MKB:n även en kartläggning av havsörnens och fiskgjusens flygrörelser och födosök i området. Verket anser att bolaget bör komplettera ansökan med sådana inventeringar. I länsstyrelsens aktuella rapport ”Fåglar i Vänerområdet ur ett vindkraftsperspektiv” anges 5 km som ett lämpligt skyddsavstånd till fågelskär med häckande fåglar. Verken är nu planerade på ett avstånd av 2,5 respektive 3,5 km. Verket anser att vad som anges i länsstyrelsens rapport är skäligt och finner att skyddszon till fågelskären bör vara 5 km. När det gäller fladdermöss bedömer verket att hänsyn till fladdermössfaunan är viktig. Men utifrån det underlag som nu finns bedömer verket att erforderlig hänsyn kan tas utan att vindkraftparken begränsas i storlek. Det kan dock krävas att vissa mindre inskränkningar i driften måste göras för att tillräcklig hänsyn ska tas, t.ex. genom att stänga av verken vid vissa tider på året och under vissa dygn när det blåser mindre än 5 m/s. Detta bör regleras i villkor.

Statens Maritima Museer (SMM) har anfört att den analys som utförts av Bohusläns museum visar att fast fornlämning kan komma att beröras vid det planerade arbetet. SMM delar Bohusläns museums bedömning av ärendet. SMM rekommenderar därför att ReWind Väner AB tar kontakt med länsstyrelsen för eventuellt beslut om särskild arkeologisk utredning enligt 2 kap 11 och 12 §§ lagen om fornminnen m.m.

Länsstyrelsen i Värmlands län har anfört att hela Vänerområdet enligt 3 kap 5 § miljöbalken är utpekade som riksintresse för yrkesfisket, att norra Vänerområdets skärgårdsområden enligt 3 kap 6 § miljöbalken är utpekade som riksintresse för

friluftslivet. Segerstads skärgård utgör riksintresse för naturvården enligt 3 kap 6 § miljöbalken och utgör Natura 2000-område. De sydligaste verken ligger inom ett område som Energimyndigheten med stöd av 3 kap 8 § miljöbalken har utpekat som riksintresse för energiproduktion. Begränsningen mot nordväst gavs av att länsstyrelsen i sitt yttrande till Energimyndigheten ansåg det erforderligt med ett skyddsavstånd på minst 5 km till större öar i skärgården. Enligt 4 kap 1 och 2 §§ miljöbalken utgör Vänern med öar och strandområden riksintresse för turism och friluftsliv, främst det rörliga friluftslivet.

Länsstyrelsen bedömer att en planerade vindkraftparken kommer att kunna inverka på fisket av siklöja. Påverkan är dock inte så stor att det kan betraktas som påtaglig skada. Historiskt sett har Stenkalles grund varit ett område där yrkesfiske med fasta redskap bedrivits men idag har ingen yrkesfiskare tillstånd att fiska i området. Däremot har länsstyrelsen beviljat ett tidsbegränsat tillstånd för provfiske med s.k. rörlig ryssja i området. Denna verksamhet skulle kunna komma att störas om etablering av kraftverken inleds innan tillståndet löper ut 2012-12-31. Trollingsfiske efter lax och öring är relativt omfattande i Vänern. Det är inte sannolikt att vindkraftparken kommer att påverka själva fiskbestånden. Däremot kommer sportfiskarnas totala fiske- och naturupplevelse att påverkas negativt, vilket förmodligen kommer att ha betydelse även ur ett turistperspektiv.

I ett biologiskt perspektiv torde fågellivet vara det som är känsligast för påverkan av en vindkraftpark. Eftersom utredning om sträckande fåglar inte har utförts vidhåller länsstyrelsen att det saknas underlag för en trovärdig analys av effekterna av en vindkraftpark i området. Att sjöfågel väjer för vindkraftverk har klarlagts vid flera studier och det förefaller även korrekt för småfåglar i Kalmarsund. Men i norra Vänern är förutsättningarna annorlunda och det är inte självklart att områdena är direkt jämförbara. De största riskerna för påverkan på populationsnivå löper sannolikt rovfåglar som flyttar på dagen samt nattaktiva ugglor. Ingen av dessa grupper har studerats med avseende på sträck och vindkraftverk. Däremot visar flera studier att rovfåglar ignorerar vindkraftverk under jakt och att de därför löper stor risk att kollidera med rotorbladen. Många arter i dessa två grupper har låg

reproduktionshastighet och är därmed känsliga även för låg additiv dödlighet. Ett flertal av arterna som sträcker förbi Väneren är särskilt skyddsvärda, vilket även indikeras av att de är rödlistade och/eller upptagna i fågeldirektivets bilaga 1. Det råder fortfarande stor osäkerhet om förekomsten av pelagisk fisk vid grunden inom projektområdet skulle kunna locka till sig födosökande fåglar från Natura 2000-området Värmlandsskärgråden där följande fiskätande arter ingår enligt fågeldirektivet: havsörn, fiskgjuse, fisktärna och silvertärna. Avståndet mellan häckplatserna och projektområdet utgör inget hinder för födosökande fåglar av ovanstående arter. Med utgångspunkt i försiktighetsprincipen och miljöbalkens portalparagraf anser länsstyrelsen att det finns all anledning att närmare undersöka påverkan på Vänerens mycket skyddsvärda fågelfauna innan ansökan prövas.

Friliggande grundområden likt det runt Stenkalles grund är ofta habitat dit många olika fiskarter söker sig, både för reproduktion och födosök. Detta gäller t.ex. abborre, gös och sik – alla viktiga arter både ur ekosystemperspektiv och för yrkes/fritidsfisket. Av dessa skäl ska berörda fiskarters beteende och vanor alltid beaktas vid arbeten i vatten och tidpunkten för olika åtgärder planeras efter fiskarternas lektider. Grumling ska i största möjliga mån undvikas och vid sprängningsarbeten bör bubbelgardiner användas för att förhindra att fisk tar sig in i sprängningsområdet. Kabeldragning genom grunda områden där gäddlek förekommer bör utföras under perioden efter rommens kläckning.

I området där kabeln ska förläggas från Kråkviken och förbi Dingelsundsådran pågår reservatsbildning av Klarälvsdeltats naturreservat. I arbetet med att säkerställa Klarälvsdeltats naturvärden ingår sumpskogen vid Kråkviken. Sumpskogen hyser höga naturvärden med stor potential att bli ännu högre. Åtgärder som kan skada reservatets värden ska undvikas. Eventuella skador ska återställas. Vidare anser länsstyrelsen att det finns risk för påverkan på Natura 2000-området Klarälvsdeltat vid kabeldragningen och att det därför ska göras en tillståndsprövning enligt 7 kap 28 a och b §§ miljöbalken. Frågan om strandskyddet måste också belysas om grävning för kabelnedläggningen ska ske. Länsstyrelsen anser att om tryckstyrd borrhning används både vid Kråkviken och vid passagen av Dingelsundsådran

undviks prövning av Natura 2000 och strandskyddet. En redogörelse för arbetet ska lämnas till länsstyrelsen innan arbetet utförs. Om länsstyrelsens förslag inte följs ska planerade åtgärder utföras i samråd med länsstyrelsen.

Länsstyrelsen bedömer att huvudalternativet för kabeldragningen (Stenkalles grund – Dingelsundet) kan accepteras med de försiktighetsåtgärder som angetts i ansökan. Förläggning av kabeln i sjön med vikter ses som det bästa alternativet, detta mot bakgrund av förekomsten av framförallt kvicksilver i sedimenten utmed Hammarös västra kust och upp i Kattfjorden. Genom att använda tryckstyrd borrning i Kråkviken undviker man att röra om i sedimenten. De försiktighetsåtgärder som nämns under punkt 19 i ansökan får anses som tillräckliga för etableringsarbetet av kraftverken. Dock får inga miljö kvalitetsnormer överskridas enligt förordningen om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. Vid risk för stor eller långvarig grumling ska försiktighetsåtgärder vidtas omedelbart, t.ex. genom att lägga ut miljögardiner från ytan ner till botten där de förankras.

Vänern är en sötvattensjö med havsprägel. Utefter kusten kan man uppleva fri horisont och en attraktiv skärgård. Sjön hyser värdefulla stammar av lax och öring som gör den intressant för sportfiske. För turism och rörligt friluftsliv i alla former har den unika tillgångar. Den norra Vänerskärgården har stor betydelse som rekreationsområde både för närboende och för turister. Avgörande för Vänerskärgården värde är upplevelsen av att området är förhållandevis orört och opåverkat. Tätorternas läge är sådant att de inte nämnvärt påverkar skärgårdsmiljön. Av de två skogsindustrierna är det bara Skoghalls bruk som mera påtagligt påverkar skärgårdslandskapet. Fritidsbebyggelse finns utefter kusterna, vilket i viss utsträckning hindrar den allmänna tillgängligheten, men påverkar inte upplevelsen av skärgårdslandskapet. Den exploatering som påverkar området mest är den befintliga vindkraftparken vid Gässlingsgrundet. Å ena sidan skulle denna kunna tas som intäkt för att området redan är exploaterat och att därför en fortsatt exploatering kan ske. Å andra sidan kan man hävda att den tillkommande vindkraftparken medför ytterligare påverkan och att det bör dras en gräns för hur stor exploatering ett område kan tåla för att ha kvar sina värden. Länsstyrelsen bedömer att, trots den

otvivelaktiga påverkan till följd av den befintliga vindkraftparken Gässlingsgrundet, det fortfarande finns stora värden kvar som är starkt skyddsvärda. Kända utflyktsmål är Hammarö sydspets, Arnäs udde (Segerstadshalvön) och Mässvik på norra delen av Värmlandsnäs. Vid Arnäs udde finns vid Hamnholmarna särskilt iordningställda strövstigar och utsiktsplats för funktionshindrade. På alla dessa platser är den stora attraktionen att man kan komma långt ut i skärgården utan båt och uppleva öppet vatten, fri horisont samt stillhet för öra och öga. Trots en lång kuststräcka finns inte många sådana platser som är allmänt tillgängliga. Naturupplevelsen från dessa platser är sålunda särskilt värdefull. Såsom framgår av i ansökan redovisade fotomontage kommer naturmiljön att avsevärt förändras i området runt Segerstadshalvön och norra delen av Värmlandsnäs. Stora delar av synfältet kommer att upptas av vindkraftverk. Från öster, Hammarölandet, blir påverkan mindre, dels p.g.a. att avståndet är större, dels p.g.a. att öppet vatten finns åt andra håll, söder och öster. Även områdets värde för rörligt friluftsliv ute på vattnet (kajakpaddling, skridsko, bad och båtliv m.m.) kommer att minska betydligt genom förändringen från en i stort sett opåverkad skärgård till ett industriellt exploaterat landskap.

Enligt redovisade beräkningar kommer bullernivån att inom riksintresseområdet för friluftsliv att vara 45 dB(A) närmast Stenkalles grund. Gränsen för 35 dB(A) går knappt 2 km in i riksintresseområdet. De två parkerna ger en samlad bullerpåverkan, men det största bullerbidraget ges av den befintliga parken vid Gässlingsgrundet. Vad gäller hinderljus så kommer dessa att vara synliga över hela norra Väneren och i de västra delarna kunna bli mycket påtagliga. Eftersom ansökan omfattar verk med en höjd över 150 m kommer högintensiva ljus att krävas enligt Transportstyrelsens föreskrifter. Länsstyrelsen bedömer att detta kommer att ge en betydande inverkan på omgivningen. Länsstyrelsen anser därför att, om tillstånd ges till vindkraftparken, det bör ställas som villkor att parken ska förses med utrustning som tänds endast då luftfarkoster närmar sig.

Det enskilda området med mest påtagliga kulturmiljövärden är Stora Axelön. Det utgör i sig inte riksintresse men ingår och bidrar till riksintresset enligt 4 kap

miljöbalken. Stora Axelön hyser länets enda labyrinter, fyra stenformationer är lagda direkt på de kala, svagt sluttande berghällarna i ett mönster som återkommer över stora delar av Europa. Labyrinter utmed kuster förekommer från Ishavet i norr till Medelhavet i söder och uppträder i Sverige både på väst- och ostkusten. Anläggningarna på Stora Axelön är dock de enda hittills påträffade insjölabyrinterna i landet och markerar därmed Vänerns position som innanhav. De välbevarade labyrinterna på Axelön anknyter till en kustnära verksamhet med vittförgrenade traditioner både tids- och rumsmässigt. Ur såväl sevärdhetsmässiga som vetenskapliga aspekter tillhör de länets främsta fornlämningar. De ingår sedan många år i länsstyrelsens fornvårdsprogram där de vårdas som ett besöksmål för statliga pengar. Länsstyrelsen avser att fatta beslut om en arkeologisk utredning enligt 2 kap 11 § kulturminneslagen. Sökanden ska därför snarast kontakta länsstyrelsen för att starta ett uppdragsarkeologiskt förfarande.

Karlstads kommun har i sitt tematiska tillägg till översiktsplanen avseende vindkraft pekat ut området som lämpligt för vindkraft. Området som ReWind Väner AB:s ansökan omfattar går dock utanför det område som kommunen pekat ut i sin utställningshandling och som länsstyrelsen yttrat sig över. Skillnaden är att ReWinds område ligger längre mot nordväst och närmare Segerstadshalvön. Länsstyrelsen har vid behandlingen av vind-ÖP:n uttryckt sig positivt om att peka ut det aktuella området. Kommunen hade i sitt ursprungliga förslag till vind-ÖP pekat ut ett stort antal områden utefter stora delar av vänerkusten. Länsstyrelsens uppfattning var då att det var bättre att etablera vindkraft koncentrerat till ett område än att splittra upp hela kusten med mindre grupper på många ställen. Länsstyrelsen står fast vid den principiella uppfattningen. Kommunen har senare i sin antagandehandling utökat området på ett sådant sätt att det innesluter hela det område som ReWinds ansökan omfattar. Detta har således inte länsstyrelsen yttrat sig över. Kommunen antog planen i november 2011, men eftersom beslutet är överklagat har planen ännu inte vunnit laga kraft. Länsstyrelsen konstaterar att några av de föreslagna verksplaceringarna ligger utanför det område för vindkraft som presenterades i utställningshandlingen till Karlstads vind-ÖP. Placeringarna av dessa verk i förhållande till omgivande riksintressen och andra planeringsförutsätt-

ningar har inte bearbetats i den planprocess som vind-ÖP:n inneburit. Därför menar länsstyrelsen att det hade varit bättre om samtliga placeringar rymts inom de i utställningshandlingen utpekade områdena.

Länsstyrelsen konstaterar att i det aktuella ärendet står olika riksintressen mot varandra. Riksintresset enligt 3 kap miljöbalken för energiproduktion (vindkraft) ska vägas mot de andra riksintressena enligt 3 kap miljöbalken, d.v.s. riksintressena för friluftsliv, naturvård och Natura 2000 samt mot riksintressena enligt 4 kap miljöbalken omfattande turism och rörligt friluftsliv. Vid vägningen mellan riksintressen har det ingen betydelse om vindkraftparken är placerad inom eller utanför respektive riksintresse. Istället är det påverkansområdet som är avgörande. Enligt 3 kap 1 § miljöbalken ska företräde ges ”sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning”. I 3 kap 2 § miljöbalken sägs: ”Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär”. Enligt 3 kap 6 § miljöbalken ska områden som är av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Regering och riksdag har tydligt angett att det från samhällets synpunkt är önskvärt med en utbyggnad av vindkraftproduktionen. Beslut har fattats om ett nationellt planeringsmål på 30 TWh till år 2020, uppdelat på 20 TWh på land och 10 TWh till havs. Väner räknas definitionsmässigt in i målet för landbaserad vindkraft. Tidigare har funnits ett sammanlagt planeringsmål på 10 TWh. Då detta var aktuellt gjordes även en regional fördelning, varvid målet för Värmlands län sattes till 154 GWh. Någon motsvarande regionalisering har inte gjorts av det nu gällande planeringsmålet, men om enkel proportionalisering görs skulle det innebära 462 GWh för Värmlands del.

Enligt 2 kap 6 § miljöbalken ska för en verksamhet som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Denna s.k. lokaliseringsregel har tolkats som att bästa möjliga plats ska väljas. För

vindkraftparker har dock praxis inneburit att tillståndsmyndigheten accepterat att inte alltid ”bästa lokalisering” valts med hänvisning till att det för att nå utbyggnadsmålet många platser måste tas i anspråk. Frågan bör då ställas: Hur långt måste man gå vad gäller att acceptera inverkan på andra värden och intressen för att uppnå riksdagens planeringsmål för vindkraft? Vilka områden måste tas i anspråk för att uppnå målen? I hittills avgjorda vindkraftärenden har ofta det övergripande nationella klimat- och energipolitiska målet vägts mot bevarandebestånd som funnits på platsen. Det är dock på detta sätt i ett enskilt ärende svårt att avgöra om just det aktuella området måste tas i anspråk för att nå de övergripande målen, eller om området bör skyddas från exploatering. Eftersom utbyggnadsmålet är nationellt borde även överväganden göras, eller åtminstone vägledning hämtas, utifrån ett nationellt perspektiv. Det enda som finns idag är de riksintresseområden som Energimyndigheten pekat ur. Dessa omfattar dock långt större områden än vad som fordras för att nå det nationella målet, och räcker inte som instrument för avvägningen.

Sammanfattningsvis bedömer länsstyrelsen

- Att den planerade vindkraftparken högst sannolikt kommer att innebära påtaglig skada på riksintresset för friluftsliv enligt 3 kap 6 § miljöbalken och på riksintresset för turism och rörligt friluftsliv enligt 4 kap 2 § samma lag.
- Att risk finns för skada på riksintresset för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken.
- Att påverkan på kulturmiljön vid Stora Axelön kommer att förstärkas men att förändringen inte är påtaglig.
- Att påverkan på riksintresset för yrkesfiske är godtagbar.

Länsstyrelsen anser vidare att om tillstånd ändå ges till verksamheten bör, utöver de villkor sökanden föreslagit, följande villkor föreskrivas:

- Hinderljus ska utformas med teknik som gör att ljusen endast tänds då luftfarkoster närmar sig vindkraftverken.

- Särskilt uppföljningsprogram vad gäller påverkan på fågellivet ska upprättas och godkännas av tillsynsmyndigheten.
- Styrd borrning ska användas även vid kabelförläggningen vid Kråkviken.
- Sprängning och andra grumlande arbeten utförs under perioder på året då påverkan på fisk och andra limniska organismer är som minst. Bottenförankrade miljögardiner ska användas om risk för stor eller långvarig grumling kan uppstå.
- Miljökvalitetsnormerna enligt förordningen (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten får inte överskridas.

Miljönämnden i Karlstads kommun har tillstyrkt att tillstånd ges enligt ansökan enligt 16 kap 4 § miljöbalken och anfört i huvudsak följande. Vindkraftparken är lokaliserad till ett område söder om Vindpark Vätern i ett område som enligt vindkraftsplanen för Karlstads kommun är klassificerat som lämpligt vindkraftsområde (område 1). Vindkraftplanen antogs den 17 november 2011 § 27 av kommunfullmäktige med vissa ändringar. Kommunfullmäktiges beslut är överklagat. Överklagandet gäller annat område som föreslås som lämpligt område för vindkraft. Anläggningen ligger delvis även inom område som utpekats som riksintresse för vindkraft. Miljönämnden ställer sig positiv till lokaliseringen och anser att förutsättningar finns för att verksamheten ska kunna uppfylla miljöbalkens hänsynsregler.

Från den planerade vindkraftparken är det ca 2,4 km till fågelskyddsområdet Äggskär. Avståndet kan anses som godtagbart, dels då Karlstads kommun pekat ut området i sin vindkraftplan och dels för att provfiske har påvisat att det inte förekommer några större mängder fisk i området, vilket torde innebära att området för vindkraftetablering inte är ett primärt födosöksområde för fåglar. Miljönämnden anser dock att bolaget i sin egenkontroll bör undersöka vindkraftverkens eventuella påverkan på fåglar. Undersökningen bör utformas i samråd med tillsynsmyndigheten.

Vid etablering av vindkraftverk samt dragning av kraftledning till land bör stor hänsyn tas till eventuell lekande fisk. Vindkraftområdet är beläget i kanten på område som betecknas som lekområde för sik och siklöja. Särskild hänsyn bör därför tas till lekande sik och siklöja vid grundläggning och kabeldragning. Kabelutläggning genom nedgrävning/plöjning eller styrd borring bör ske under den årstid som inte påverkar lekande fisk. Den rödlistade aspen leker i maj. Sik, siklöja och öring leker under hösten. Dragning av kraftledning genom Natura 2000-området Klarälvsdeltat bör ske med största försiktighet. Inom Klarälvsdeltat pågår naturreservatbildning. Vid plöjning för kraftledning på land bör marken återställas och eventuellt överblivna massor tas om hand.

Vindkraftparken kommer att bli synlig från bl.a. Segerstads skärgård i Karlstads kommun. Kommunen har tagit ställning i frågan i vindkraftplanen och har då valt att förespråka utbyggnad av vindkraft i Västra skärgården där det redan finns vindkraft. För att minska påverkan på landskapsbilden genom vindkraftsetableringar pekas restriktionsområde ut för resterande delar av skärgårdsområdet väster och öster om Karlstad.

Kommunstyrelsen i Grums kommun har avstyrkt att tillstånd ges, ansett att miljökonsekvensbeskrivningen inte bör godkännas samt anfört i huvudsak följande. Kommunen har i samrådsskedet inlämnat synpunkter att då framtagna MKB ska kompletteras med fotomontage som redovisar hur vindkraftverken kommer att uppfattas från Kangerudsområdet i Grums kommun. Detta har inte skett. Denna underlåtenhet är en allvarlig brist i ärendets hantering. Att vindkraftverken väl kommer att synas från Grums kommun är ett obestridligt faktum då redan de på Gässlingegrundet är väl synliga t.o.m. inifrån Grums samhälle. Vindkraftparkens barriäreffekt kommer att på ett flagrant sätt utifrån Vänern att missgynna Grums kommun som besöksmål och möjligheter till friluftsliv/båtliv både som medborgare och turister. Riksintresset Norra Vänerskärgården kommer påtagligt att skadas av vindkraftverkens placering, även om de råkar hamna precis utanför gränsen. En

jämförelse mellan ett vindkraftverk och en fritidsbåt hade också varit på plats för förståelsen av dess storlek.

Miljö- och byggnadsnämnden i Säffle kommun har beträffande vindkraftverkens utformning anfört att det är väsentligt att färgsättningen utformas för att mildra synintrycket och den visuella påverkan genom nertonad färgsättning och ej reflekterande yta. Nämnden har också ansett att hinderbelysningen ska utformas och styras för att mildra störningseffekterna.

Vänerns Fiskarförbund har anfört följande. Yrkesfisket i Vänern är ett riksintresse. Det innebär att en kommande energiproduktion ska utformas så att yrkesfisket inte hindras. Det finns inget i dagens regelsystem som stipulerar att den med störst ekonomiskt intresse ska erhålla fördelar på det lilla företagens bekostnad. I detta ärende finns det alla möjligheter att till en mindre merkostnad bygga vindkraftparken så att både yrkesfisket och vindkraftparken kan fungera samtidigt utan att störa varandra. I Vänern finns det drygt 70 personer med yrkesfiskelicens och samtliga har därmed rätt att bedriva ett yrkesmässigt fiske med yrkesmässiga redskap på allmänt vatten i hela sjön. Den officiella fiskeristatistiken finns på SCB. Det är endast det licensierade yrkesfisket som lämnar fångsuppgifter till den officiella fiskeristatistiken. Det övriga fisket (husbehovs- och sportfisket) beräknas åtminstone fiska lika mycket som yrkesfisket. Av SCB:s statistik framgår att siklöjefisket är av stor betydelse för yrkesfisket i Vänern och motsvarar ca 30 % av den totala infiskningen. Siklöja fiskas i princip på tre ställen i Vänern. Fisket sker i Lurö skärgård, Djurö skärgård samt i området runt Stenkalles grund, där ReWind Vänern AB avser att uppföra en vindkraftpark. Siklöjan förekommer inte alla år på samtliga ställen. Under åren 2009 och 2010 fanns siklöjan i princip enbart i området runt Stenkalles grund. Hösten 2011 fanns mindre kvantiteter återigen på de andra lokalerna. Vissa år förekommer siklöjan på två av ovan angivna lokaler. Samtliga tre områden behövs för ett långsiktigt hållbart fiske. I siklöjefisket deltar drygt 20 yrkesfiskare varje år och för dessa är siklöjefisket av stor betydelse för den årliga infiskningen i respektive yrkesfiskeföretag. Det är därför viktigt att bibehålla

möjligheten att även i framtiden kunna bedriva ett yrkesfiske efter siklöja i minst nuvarande omfattning på samtliga tre platser.

Vänerns Fiskarförbund anser att det är möjligt att konstruera sjöbaserade vindkraftparker så att yrkesfisket kan fortsätta utan restriktioner, till relativt modesta merkostnader och detta torde dessutom vara till positiv nytta för samhällsekonomin. Det som krävs är att samtliga kablar läggs på ett skyddsdjup antingen genom att ledningarna spolas ner i sedimenten eller genom att ledningarna läggs i borrarade hål i berg. Då behövs inga betongkonstruktioner för att hålla ledningarna på plats. Utan betongtyngder finns inga hinder för ett fiske. Tillträdesförbud för yrkesfiskare är helt obehövliga. Yrkesfiskare i området kan dessutom vara en fördel för vindkraften eftersom det då finns fler som kontinuerligt observerar vad som föregår runt vindkraftverken. Erfarenheterna från den befintliga vindkraften i området, Vindpark Vänern, är att kablarna mellan vindkraftverken och mottagningsstationen i land skall vara normala sjökablar, vilka stannar kvar på botten och inte flyter upp. Kablarna ska borraras eller spolas ner i bottensedimenten. Inga betongkonstruktioner ska behövas för att förankra kablarna.

Vänerns Fiskarförbund yrkar i första hand att samtliga kablar inom vindkraftparken läggs på ett skyddsdjup antingen genom att de borraras genom berg eller spolas ner. Samma gäller för elkablar till och från anläggningen. Vidare yrkas att grumlings- och sprängningsarbeten utförs på tider när löjrommen eller gösleken inte påverkas negativt av åtgärderna. I andra hand yrkas att förbundets medlemmar erhåller en skadeersättning som motsvaras av att fisket för all framtid försämras. Om inte något av dessa yrkanden bifalls yrkas att bolagets ansökan avslås. Om tillstånd erhålls yrkas att medlemmarna erhåller ersättning för den fiskeskada som kan uppkomma under byggtiden och att fiskeskadan årligen ska regleras av bolaget. Yrkandet om verkställighetsförordnande bestrids.

Licensierade yrkesfiskarna, bröderna **Göran Fransson** och **Krister Fransson** har framställt samma yrkanden som Vänerns Fiskarförbund samt yrkande om ersättning för rättegångskostnader. De har i övrigt anfört bl.a. följande. De är bosatta i

Hammarö kommun och fiskar i området för den planerade vindparken. De bedriver också en fiskberedningsanläggning, Lillängshamnens fiskrökeri AB, ett företag som har 7 heltidsanställda och 4 säsongsanställda. Bröderna fiskar både på enskilt och allmänt vatten i närområdet. De fiskar dels med bottenförankrade nät efter siklöja och annan fisk och dels med bottengarn efter gös, ål m.fl. arter. De har tillstånd att fiska med fasta och rörliga redskap. Deras fångster för perioden 2007-2011 har uppgått till mellan 29 och 40 ton totalfångst per år, varav 8-20 ton siklöja. Totala fångstvärdet har för samma period uppgått till mellan 1,1 och 1,8 mkr, varav saluvärdet för löjrom uppgått till mellan 0,42 och 1,1 mkr. Bröderna Fransson förädlar den fångade fisken i Lillängshamnens fiskrökeri AB och säljer fiskprodukter till både butiker och konsumenter. Värdet på den fångade fisken blir därmed större än enbart landningsvärdet. Löjrommen säljs i huvudsak enbart till konsumenter. Ett upphörande eller en försämring av fisket blir en betydande skada för bröderna och deras företag, Lillängshamnens fiskrökeri AB, vilket också kan innebära förlust av arbetstillfällen. I sökandens ansökan finns en redovisning av provfisken. De flesta av de redovisade områdena och provfiskena har skett i mer skyddade områden närmare land än det område som avses exploateras. Den omständigheten att man inte fångar någon siklöja i provfisket i september månad beror på att siklöjan befinner sig på andra ställen och på djupare vatten. Siklöjan kommer in för lek under november och är kvar i området hela december ut. Det faktum att bröderna Fransson årligen, i genomsnitt under de senaste fem åren, fiskat 33 ton kommersiellt användbar fisk i området är en mera relevant uppgift om fiskets betydelse i området runt Stenkalles grund än det redovisade provfisket. Bröderna Fransson har tillstånd av länsstyrelsen att fiska med fasta redskap söder om Dingelsundet. Fisket sker på enskilt vatten och Göran Fransson betalar ett arrende för fisket. Redskapen ligger i den planerade sträckningen av kablar från vindkraftparken. Sökanden bör träffa en överenskommelse med Göran Fransson innan bolagets ansökan kan bifallas. Bröderna Fransson har också tillstånd av länsstyrelsen att fiska med bottenryssjor vid Stenkalles grund och Tärnan. Även för detta fiske bör sökanden träffa en överenskommelse med Göran Fransson. Bröderna Fransson har följande krav på anläggningen av vindkraftparken för att kunna biträda att vindparken byggs. Vindkraftparken ska anläggas så att inga restriktioner ska

införas för deras yrkesfiske inom området. Här avses framförallt möjligheten att förankra fiskeredskap och att vistas inom området. Samtliga kablar ska vara tyngre än vatten. Normala sjökablar ska användas. Kablarna ska borras eller spolats ner i bottensedimenten. Inga betongkonstruktioner ska tillåtas för att förankra kablarna. Detta är viktigt för att förhindra att fiskeredskap fastnar i kablarna.

Licensierade yrkesfiskarna **Tommy Möller** och **Michael Nylander** har framställt samma yrkanden som Vänerns Fiskeförbund samt yrkat ersättning för rättegångskostnader. De har i övrigt anfört bl.a. följande. De fiskar siklöja tillsammans med en fiskebåt tillhörande Tommy Möller. De bereder löjrommen och den säljs sedan till fiskegrossister, på fiskeauktion, och en mindre del säljs direkt till konsumenter. Under perioden 2009-2011 har fångsten av siklöja uppgått till mellan 32 och 54,9 ton per år till ett saluvärde om mellan 720 000 kronor och 1 350 000 kronor. Under åren 2009 och 2010 fanns siklöja i stort bara runt Stenkalles grund, varför fisket skedde de åren där vindkraftparken avses byggas. Fisket 2010 begränsades av osedvanligt tidig isläggning den vintern. Det faktum att Tommy Möller och Michael Nylander fångat i genomsnitt 32 ton siklöja varje år vid Stenkalles grund åren 2009 och 2010 är en mera relevant uppgift om fiskets betydelse i området runt Stenkalles grund än det redovisade provfisket.

Licensierade yrkesfiskaren **Kjell Gustavsson** har framställt samma yrkanden som Vänerns Fiskeförbund samt yrkat ersättning för rättegångskostnader. Han har i övrigt anfört bl.a. följande. Han kombinerar sitt yrkesfiske med försäljning av fisk och fiskprodukter till konsumenter i en butik på Spiken, Lidköpings kommun. Yrkesfisket förser butiken på Spiken med råvara och fisket anpassas till butikens behov av fisk. All löjrom säljs direkt till konsumenter. I Kjell Gustavssons verksamhet finns ett antal hel- och deltidsanställda motsvarande fem heltidstjänster. Under perioden 2008-2011 har fångsten av siklöja uppgått till mellan 3,7 och 9 ton per år till ett saluvärde om mellan 178 000 kronor och 400 000 kronor. Ett upphörande eller en försämring av fisket blir en betydande skada för Kjell Gustavsson och kommer att medföra att antalet anställda i verksamheten minskas med motsvarande minst en heltidsanställd. Det faktum att Kjell Gustavsson fångat i

genomsnitt 4 ton siklöja varje år vid Stenkalles grund åren 2009 och 2010 är en mera relevant uppgift om fiskets betydelse i området runt Stenkalles grund än det redovisade provfisket.

Licensierade yrkesfiskaren **Sören Gustavsson** har framställt samma yrkanden som Vänerns Fiskeförbund samt yrkat ersättning för rättegångskostnader. Han har i övrigt anfört bl.a. följande. Han kombinerar sitt yrkesfiske med försäljning av fisk och fiskprodukter till konsumenter i en butik på Spiken i Lidköpings kommun. Förutom försäljningen på Spiken levererar han till fiskgrossister och näringsidkare i närområdet. I sin verksamhet har Sören Gustavsson ett antal deltidanställda under delar av året. Under perioden 2008-2011 har fångsten av siklöja uppgått till mellan 15,3 och 28,2 ton per år till ett saluvärde om mellan 556 000 kronor och 1 016 000 kronor. Ett upphörande eller en försämring av fisket blir en betydande skada för Sören Gustavsson och kommer att medföra svårigheter att bibehålla verksamheten på Spiken. Det faktum att Sören Gustavsson fångat i genomsnitt 16,5 ton siklöja varje år vid Stenkalles grund åren 2009 och 2010 är en mera relevant uppgift om fiskets betydelse i området runt Stenkalles grund än det redovisade provfisket.

Licensierade yrkesfiskaren **Roland Gustavsson** har framställt samma yrkanden som Vänerns Fiskeförbund samt yrkat ersättning för rättegångskostnad. Han har i övrigt anfört bl.a. följande. Han bedriver ett allsidigt fiske i Väneren och fiskar bland annat siklöja. Han säljer sina produkter till fiskgrossister. Under perioden 2008-2011 har fångsten av siklöja uppgått till mellan 11 och 15 ton per år till ett saluvärde om mellan 275 000 kronor och 315 000 kronor. Ett upphörande eller en försämring av siklöjefisket blir en betydande skada för Roland Gustavsson och kommer att medföra att han får svårigheter att fortsätta med sitt yrkesfiske eftersom siklöjan svarar för en stor del av verksamheten. Det faktum att Roland Gustavsson fångat i genomsnitt 13 ton siklöja varje år vid Stenkalles grund åren 2009 och 2010 är en mera relevant uppgift om fiskets betydelse i området runt Stenkalles grund än det redovisade provfisket.

BOLAGETS GENMÄLE

Bolaget har över inkomna yttranden genmält följande.

Angående yttrandet från *Miljönämnden i Karlstads kommun* delar bolaget nämndens uppfattning att det inte är nödvändigt att genomföra ljudmätningar som en del av egenkontrollen. De beräknade ljudnivåerna vid bostäder är så låga att risk för ljudstörningar hos närboende inte kan anses föreligga. Ljudemissionen ökar med vindstyrkan och när vinden blåser är bakgrundsljudet från sjön så högt att allt ljud från vindkraftparken kommer att överröstas av detta. Bolaget konstaterar att det genom nämndens beslut föreligger ett i 16 kap 4 § avsett tillstyrkande från Karlstads kommun.

Angående yttrandet från Grums kommun menar bolaget att kommunens uppfattning att bolaget inte har redovisat fotomontage enligt överenskommelse under samrådet utgör ett missförstånd. Kommunen har framfört detta önskemål till ett annat bolag, Prevind AB, som under 2010 projekterade en vindpark inom ett betydligt större område i norra Vänern. Kommunen har inbjudits till samråd av bolaget men inte deltagit i några myndighetssamråd. Bolaget har nu tillgodosett kommunens önskemål om fotomontage från Grums kommun, dels från Grums tätort och dels från Getgarsudden. Enligt bolagets uppfattning får påverkan på landskapsbilden från Grums kommun beskrivas som högst marginell. Vindparken kommer att ligga relativt långt ute i Vänern. Avståndet till farleden in till Grums är som kortast drygt 4 km. Inga farleder passerar heller genom själva vindkraftverken. Kommunens oro för att den planerade vindkraftparken kommer att bilda en barriär för inloppet till Grums kommun är således ogrundad.

Angående yttrandet från Säffle kommun anför bolaget att färgsättningen av vindkraftverken redan vid tillverkningen är anpassad för att mildra synintrycket och att de är målade i en gråton i stället för vitt. Hinderbelysning kommer att utformas och styras för att minimera störningar inom de ramar som sätts av gällande föreskrifter samt kommersiellt tillgänglig teknik för hinderbelysning till sjöss.

Angående yttrandet från länsstyrelsen har bolaget anfört bl.a. följande.

Fritidsfiske: Området för vindkraftparken kommer under drifttiden att vara tillgänglig för sportfiske. Verksamhetens påverkan på sportfiske kommer således uteslutande att bestå i visuell påverkan. På vilket sätt denna påverkan upplevs är i hög grad subjektiv och avhängig berörda individers inställning till vindbruk. Länsstyrelsens påstående att planerad verksamhet kommer att påverka sportfiskarnas totala fiske- och naturupplevelse negativt får mot denna bakgrund anses obefogad.

Fåglar: Länsstyrelsen påpekar att dagflyttande rovfåglar och nattaktiva ugglor inte har undersökts och hänvisar till studier som visar att rovfåglar under jakt ignorerar vindkraftverk och då riskerar att kollidera med rotorbladen. Det är dock ytterst få rovfåglar, om ens några, som jagar på stora öppna vatten (bl.a. havsörn och fiskgjuse jagar nära stränder). De rovfåglar som sträcker över Vänern jagar inte och löper heller ingen större risk att kollidera med vindkraftverken. Sträckvägen går dessutom i huvudsak öster om den planerade vindparken. Vidare tyder inget på att födosökande fåglar, måsar och tärnor, skulle söka sig till Stenkalles grund. Det provfiske som genomförts visar att tillgången till fisk är mycket begränsad i området och yrkesfiskare har under samrådet uppgett att de nästan aldrig har sett någon fågel i området. Inga fåglar häckar heller i närheten. I yttrandet framhålls även att de studier som gjorts av fåglar och vindkraft i Kalmarsund inte skulle vara överförbara till norra Vänern. Vilket underlag detta påstående grundar sig på framgår dock inte.

Fiskar: Bolaget har föreslagit villkor för verksamheten som innebär att grumlande arbeten ska av hänsyn till fiskenäringen och det biologiska livet begränsas i intensitet, tid och rum samt att arbetena med och den närmare utformningen av kabeldragningen ska ske i samråd med bl.a. tillsynsmyndigheten. Vad länsstyrelsen anfört om hänsyn till fiskar torde därmed vara väl tillgodosett.

Kabelförläggning vid Kråkviken: Av bolagets redovisning framgår att styrd borrhning kommer att användas vid passagen av Dingelsundsådran för att inte påverka det skyddade området. Enligt bolagets bedömning föranleder naturvärdena i Kråkviken inte användning av tryckstyrd borrhning.

Radarstyrd hinderbelysning: Det enda radarsystem som i Sverige blivit godkänt av Transportstyrelsen är en produkt framtagen av bolaget OCAS AS, vilket numera ägs av vindkraftleverantören Vestas. Tillgången till tekniken är således i högsta grad osäker. Det noteras vidare att oavsett leverantör förutsätter installation av radarsystem dispens från Transportstyrelsen. Frågan om bolaget kan beviljas sådan dispens kan inte regleras inom ramen för denna tillståndsprövning. Förutsättningar att föreskriva villkor om radarstyrd hinderbelysning föreligger således inte.

Kulturmiljö: Länsstyrelsens bedömning är att påverkan på kulturmiljön vid Stora Axelön kommer att förstärkas men att förändringen inte är påtaglig. Trots denna bedömning upplyser länsstyrelsen om avsikten att fatta beslut om arkeologisk utredning enligt 2 kap 11 § kulturminneslagen och uppmanar bolaget att snarast kontakta länsstyrelsen för att starta ett uppdragsarkeologiskt förfarande. Såsom redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen är avståndet från Stora Axelön till det närmaste verket knappt 6 km. Som jämförelse är avståndet till det närmaste vindkraftverket i den befintliga vindparken på Gäslingegrund 2 km. Länsstyrelsen har inte redovisat några skäl för varför verksamhetens visuella påverkan på upplevelsevärdet av labyrintherna vid Stora Axelön påkallar en arkeologisk utredning på platsen. Länsstyrelsens nu redovisade inställning strider vidare mot länsstyrelsens uttryckliga ställningstagande i granskningsyttrandet av Vindkraftplan för Karlstads kommun, där länsstyrelsen konstaterar följande: ”Länsstyrelsen konstaterar att tidigare föreslagna vindkraftområden i kustnära lägen inom området med geografiska hushållningsbestämmelser enligt 4 kap 1-2 §§ MB Vänern med öar och strandområden setts över. Länsstyrelsen noterar med särskild tillfredsställelse att avgränsningen mot norr för vindkraftområde 1 anpassats till avgränsningen för riksintresse för vindkraft så att kulturmiljön kring labyrintherna på Stora Axelön säkrats.”

Verksamhetens påverkan på riksintressen enligt 3 och 4 kap miljöbalken:

Vindbruksplanen utgör ett tematiskt tillägg till översiktsplanen i Karlstads kommun.

I 3 kap plan- och bygglagen (2010:900) stadgas på vilket sätt och med vem kommunen ska kommunicera vid framtagande av vindbruksplan. Länsstyrelsens roll är central. Av 3 kap 10 § plan- och bygglagen framgår att länsstyrelsen under samrådsförfarandet särskilt ska verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap miljöbalken tillgodoses. Vidare framgår av 3 kap 16 § plan- och bygglagen att länsstyrelsen under utställningstiden ska avge ett granskningsyttrande över planförslaget av vilket det ska framgå om förslaget inte tillgodoser ett sådant riksintresse. Bolaget konstaterar att länsstyrelsen i sina yttranden under framtagande av vindkraftplanen inte angett några konflikter med varken riksintresse för friluftsliv, rörligt friluftsliv, naturvård eller kulturmiljövård. Länsstyrelsen har själv föreslagit området i norra Vänern som det enda lämpliga vattenområdet för vindkraft i Karlstads kommun och även i sina yttranden över vindkraftplanen pekat på en utbyggnad av vindkraft inom område 1 i Vänern som det mest lämpliga:

”Länsstyrelsen konstaterar att det finns en rad fördelar med en fortsatt exploatering i detta område. Genom Vindpark Vänern på Gässlingegrundet är området ianspåktaget och vyn förändrad norrifrån. Från Segerstads skärgård och från Hammarö sydspets skulle ytterligare delar av horisonten tas upp. De tillkommande verken skulle dock hamna längre från fastland och skärgård än Vindpark Vänern och därmed vara något mindre störande. Sett i ett större sammanhang skulle en större exploatering här kunna göra det möjligt att undvika exploatering i andra skärgårds- och kustområden. Detta skulle totalt sett göra att det går att få tillstånd en betydande vindkraftproduktion med mindre ingrepp i landskapet än om ett flertal mindre parker anläggs.” Vid det första myndighetssamrådet om projektet den 23 februari 2010 förklarade länsstyrelsen att den i sitt samrådsyttrande över Karlstads kommuns vindkraftplan har ställt sig positiv till vindkraft i område 1 i Vänern. Vid granskning av utställningsförslaget till vindbruksplan har länsstyrelsen uttalat att länsstyrelsen delar Karlstads kommuns avvägning i att minska antalet utpekade vindkraftsområden samt att ny avgränsning av område 1 genomförts till utställningshandlingen. I granskningsyttrandet anges vidare att samtliga

riksintresseområden för kulturmiljövården enligt 3 kap 6 § miljöbalken är belägna utanför de nio prioriterade områdena och berörs inte av frågan om vindkraft med undantag för K18 Alsterdalen. Länsstyrelsens granskningsyttrande innehåller sammanfattningsvis ingen indikation på att den ansökta verksamheten inom område 1 skulle av länsstyrelsen anses vara oförenlig med riksintressena enligt 3 och 4 kap miljöbalken. I sammanhanget kan därtill konstateras att länsstyrelsen vid prövning av vindkraftparken vid Gässlingegrund ansett riksintresset för vindkraft väga tyngst vid en avvägning mellan detta intresse och de övriga intressen som finns i denna del av norra Vänern. Dåvarande miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt delade länsstyrelsens bedömning.

Att länsstyrelsen nu gör en annan bedömning förefaller motiveras av att några av de föreslagna verksplaceringarna ligger utanför det område för vindkraft som presenterades i utställningshandlingen. Bolaget får med anledning härav konstatera följande. I det förslag till projektområde som bolaget ställde ut i samband med det fortsatta samrådet i början av 2011 sträckte sig projektområdet någon hundratal meter utanför område 1 i kommunens ursprungliga förslag till vindkraftplan. Bolaget har i sin slutliga ansökan reviderat projektområdet, samtidigt som kommunen har reviderat område 1 i sitt slutliga förslag till vindkraftplan. Bolagets projektområde ligger nu i sin helhet innanför område 1 i kommunens reviderade vindkraftplan. Länsstyrelsens uppfattning om att projektområdet nu ligger längre mot nordväst och därmed närmare Segerstadshalvön torde bygga på ett missförstånd. Avståndet till Segerstadshalvön har ökat genom att områdets gräns närmast Segerstadshalvön har förskjutits åt öster. Däremot har området utökats något åt väster i den sydvästra delen, där avståndet till skärgården är längre. Bolaget vill även framhålla att projektområdet är 10,6 km² stort, vilket endast motsvarar en fjärdedel av område 1 enligt det förslag som länsstyrelsen granskat och vars omgivningspåverkan i förhållande till riksintressena godkänts av länsstyrelsen. För god ordnings skull noteras att ytan på område 1 minskats med 5 km² i den nu antagna vindkraftsplanen. Området för den ansökta vindkraftparken omfattas till övervägande delar av riksintresse för vindbruk enligt 3 kap 8 § miljöbalken. Området omfattas därtill av riksintresseområdet Vänern med öar och strandområden

enligt 4 kap 1 och 2 §§ miljöbalken. De värden som riksintresset enligt 4 kap miljöbalken avser att skydda är emellertid knutna till olika former av sjö- och strandnära friluftsliv och turism snarare än etableringsområdet som sådant. Bolagets bedömning är att verksamheten är fullt förenlig med de aktuella riksintresseområdena enligt 3 och 4 kap miljöbalken.

Angående yttrandet från Naturvårdsverket har bolaget anfört bl.a. följande.

De geografiska hushållningsbestämmelserna i 4 kap miljöbalken: Väneren med öar och strandområden är utpekade som ett s.k. primärt rekreativt område enligt 4 kap 2 § miljöbalken. Inom ett sådant område ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Av 4 kap 1 § miljöbalken framgår att exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om det inte möter något hinder enligt 2 § och det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Bestämmelserna i 4 kap miljöbalken motsvarar bestämmelserna i 3 kap lagen 81987:12) om hushållning med naturresurser m.m., NRL. Av förarbetena till NRL framgår att kustområdenas stora värden för turism och friluftsliv i många fall ligger i att de omfattar både fastland och skärgård. Det anges därför vara viktigt att attraktiva områden både på fastlandet och i skärgården hålls tillgängliga för allmänheten och att anläggningar som kan hindra eller avhålla allmänheten från att utnyttja stränderna bör undvikas. Vidare anges att reservation av mark kan inom dessa utpekade rekreativt områden behöva göras för stugbyar, vandrarhem, campingplatser och fritidsbåtshamnar. Förarbetena till NRL belyser tydligt att syftet med utpekandet av områdena enligt 4 kap 2 § miljöbalken är att säkerställa allmänhetens tillgång till attraktiva områden där olika former av strand- och vattenanknutet friluftsliv – i form av exempelvis promenader, camping, bad- och båtutflykter – kan utövas. Vindkraftsparken kommer att lokaliseras i Väneren på drygt 2 km:s avstånd från närmaste skärgårdsområden. Etableringen medför ingen begränsning i möjligheten att vistas i området, bortsett från den yta som vindkraftverkens fundament tar i anspråk. Verksamhetens

påverkan på de värden som hushållningsbestämmelserna avser att skydda är följaktligen så gott som uteslutande visuell.

Med begreppet ”påtagligt skadar” avses enligt förarbetena till miljöbalken sådana åtgärder som kan ha en bestående negativ inverkan på de skyddade intressena eller som tillfälligt kan ha stor negativ inverkan på detta. Lagstiftaren betonar i sammanhanget att bedömningen av skadan bör utgå från de samlade natur- och kulturvärdena i hela det geografiska området. Att den ansökta verksamheten, vars omgivningspåverkan dessutom är tidsbegränsad till vindkraftverkens livslängd, skulle medföra påtaglig skada på de samlade natur- och kulturvärdena i hela Vänern med öar och strandområden är således uteslutet redan på denna grund. Vidare framgår av praxis att det vid denna bedömning ska beaktas att den planerade verksamheten överensstämmer med intentionerna i aktuella kommunala markanvändningsplaner (jfr MÖD:s dom 2007-12-12 mål M 2602-07). Såsom angetts ovan ligger den ansökta lokaliseringen i sin helhet inom område som i Karlstads kommuns vindbruksplan utpekats som lämplig för vindkraftsetablering. Av MÖD-avgörandet följer vidare att det vid påverkansbedömningen måste beaktas att den aktuella delen av Vänern redan är visuellt påverkad av befintlig vindkraftsverksamhet samt viss industriell verksamhet. Verksamheten kan således inte anses beröra områden som är särskilt känsliga för förändring. Mot bakgrund av det anförda vidhåller bolaget bedömningen att verksamheten inte kan komma att medföra sådan påtaglig skada på rekreationsområdet Vänern med öar och strandområden som avses i 4 kap 1 § miljöbalken, eller vara oförenligt med områdets särskilda värden för turism och friluftsliv enligt 4 kap 2 § samma lag.

Natura 2000-området Klarälvsdeltat: För det fall domstolen anser det motiverat motsätter sig inte bolaget föreskrivande av ytterligare försiktighetsmått i enlighet med vad Naturvårdsverket anført.

Fåglar: Den rapport som Naturvårdsverket åberopar som stöd för sitt ställningstagande har sammanställts av Jan Rees, som även är länsstyrelsens handläggare i detta ärende. I förordet till rapporten står bl.a. följande: ”De förslag

till riktlinjer och andra slutsatser som dras i rapporten är författarens egna. De bägge länsstyrelserna har inte tagit ställning till dessa och det kan sålunda inte åberopas som länsstyrelsens uppfattning”. Bolaget vill framhålla att i den syntesrapport om fåglar och vindkraft som tagits fram inom kunskapsprogrammet Vindval och som publicerats av Naturvårdsverket anges 1 km som ett lämpligt avstånd till kolonier av häckande måsar och tärnor (Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss, Naturvårdsverkets rapport 6467, november 2011). Det ansökta projektet uppfyller mer än väl de rekommenderade avstånden i Naturvårdsverkets rapport. Bolaget finner det inte rimligt att Naturvårdsverket således bortser från vetenskapligt framtagen kunskap om vindkraftens påverkan på fåglar och ställer strängare krav som baseras på rekommendationer från en enskild handläggare på länsstyrelsen i Värmlands län. Bolaget har inhämtat synpunkter från bolagets konsult i fågel frågor, JP Fågelvind, med anledning av de krav på kompletterande utredningar om verksamhetens påverkan på fåglar som framförts av Naturvårdsverket och länsstyrelsen. Yttrandet ger stöd för bolagets uppfattning att sådana krav varken är befogade eller rimliga. När det gäller fågelinventeringar finns det redan en heltäckande inventering gjord: Vänerns fågelskär – Inventering av sjöfåglar 1994-2009, utgiven av Vänerns Vattenvårdsförbund. Inventeringen uppdateras årligen, senast i juni 2011. En bedömning av påverkan på sträckande fågel har därtill gjorts i MKB:n och i kompletteringarna till denna. De flesta fåglar som sträcker över Vänern väljer att flyga mot sydväst. En mindre del flyger mot Värmlandsnäs, på en väg som tangerar men inte passerar den planerade vindparken. Många fåglar väljer också en flygväg mot väster, över öarna och vidare mot Värmlandsnäs. Det är alltså en begränsad del av fågelsträcket som passerar i närheten av den planerade vindparken. I sammanhanget kan avslutningsvis upplysas om att inventerarna påpekat att igenväxningen av fågelskär sker med en uppseendeväckande hastighet och att många fågelskär snart kan vara olämpliga för kolonihäckande sjöfåglar, enligt den inventering som gjordes 2011. En snabb utbyggnad av vindkraft och andra förnybara energikällor kan bidra till att minska denna igenväxning som beror på övergödning bl.a. från luftburet nedfall från förbränning av fossila bränslen i kraftverk.

Fladdermöss: Verksamhetens påverkan på naturvärden i form av fladdermöss har varit föremål för sakkunnigutredning inför framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen. Slutsatsen av denna utredning är att området är väl valt för etablering av vindkraft ur ett fladdermusperspektiv. Några skäl att föreskriva om skyddsåtgärder i form av inskränkningar i driften föreligger följaktligen inte och har inte heller presenterats av Naturvårdsverket.

Angående yttrandet från Statens Maritima Museer har bolaget anfört följande. Såsom framgår av yttrandet från Statens Maritima Museer har potentiella fornlämningar på botten redan varit föremål för utredning. Kartläggningen, som redovisas i MKB:n, har resulterat i sammanlagt tolv indikationer som kan vara av arkeologiskt intresse. Etablering av fundament samt kabeldragning kommer att ske så att potentiella fornlämningar undviks. Behov av kompletterande arkeologiska utredningar föreligger därmed inte.

Angående yttrandena från Vänerns Fiskeförbund och yrkesfiskarna har bolaget anfört bl.a. följande. Som framgår av samrådsredogörelsen har bolaget lagt särskild vikt vid en god och kontinuerlig dialog med företrädare för yrkesfisket under tillståndsprocessen. Bland annat har bolaget åtagit sig att säkerställa att representanter för yrkesfisket kommer att kunna delta i det möte med Sjöfartsverk och länsstyrelse där områden för eventuella ankringsförbud m.m. fastställs. Vidare har bolaget åtagit sig att förlägga kablarna så att påverkan på yrkesfisket i möjligaste mån minimeras, inom ramarna för vad som är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. Den föreslagna kabeldragningen, liksom parklayouten, har följaktligen i stor omfattning styrts av hänsyn till yrkesfisket. Yrkesfisket bedrivs endast inom en del av det område som berörs av kabeldragning. Att tillmötesgå yrkesfiskarnas önskemål om att samtliga kablar förläggs i borrhåll eller med tillämpning av nerspolning/plöjning är därför inte rimligt. Vidare består delar av botten av hårt packade sediment där spolning/plöjning inte heller är tekniskt genomförbart. Däremot är bolaget angeläget om att genom fortsatt konstruktivt samråd med representanter för yrkesfisket hitta lösningar som begränsar verksamhetens eventuella påverkan på denna näring. Med anledning av vad som i

yttrandena anförts om reglering av eventuell fiskeskada under byggtiden får framhållas att aktuell bestämmelse i 24 kap 13 § miljöbalken reglerar den tid *inom vilken* anspråk på ersättning för skada, som inte förutsågs när tillstånd meddelades, får framställas.

Huvudförhandling har hållits i målet den 4-5 oktober 2012.

Bolaget har efter huvudförhandling kompletterat ansökan med en beskrivning av fåglars flyttvägar m.m. samt anført i huvudsak följande. Bolaget har låtit genomföra en kompletterande studie av rovfågelsträcket från Hammarön och ut över Vänern. Studien och dess resultat har sammanfattats i en promemoria från JP Fågelvind. Resultaten av studien visar att sträckande rovfåglar håller den tagna kursen och bekräftar således att det inte finns anledning att ifrågasätta de flygriktningar som bedömningen av verksamhetens påverkan på sträckande fåglar baserats på. Resultaten styrker slutsatsen att den ansökta vindkraftparken inte medför någon sådan förhöjd risk för påverkan på sträckande rovfåglar att verksamhetens tillåtlighet ur fågelsynpunkt skulle kunna ifrågasättas. Bolaget har även låtit utföra en kompletterande studie av vindkraftparkens påverkan på havsörnsförekomsten vid Segerstads naturreservat. Resultatet bekräftar att vindkraftparken inte kan antas medföra någon påverkan på havsörnsförekomsten. Förekomst av häckande sjöfåglar i Vänern har undersökts regelbundet sedan 1994. Den svenska populationen av silvertärna har ökat kraftigt de senaste decennierna. Även beståndet i Vänern har ökat markant och har mer än tredubblats sedan mitten av 1990-talet. Artens kärnområde ligger främst i skärgårdarna vid Segerstad samt mellan Karlstad och Kristinehamn. Silvertärna är en flyttfågel som förekommer i Sverige från maj till september. Fisktärna är en särskild ansvarsart för Vänern eftersom häckningsområdet i Vänern bedöms omfatta 15-20 % av det svenska beståndet. De senaste fem åren har över 5 000 revirhävdande fisktärnor räknats in och antalet par beräknas till minst 3 500. Fisktärna är en flyttfågel som förekommer i Sverige från maj till september. Varken fisk- eller silvertärna är rödlistade arter. Anledningen till att de återfinns i bilaga 1 till Fågeldirektivet är att dessa arters populationer inom EU (dock inte i Vänern) har minskat oroande snabbt. Det kortaste avståndet mellan

den planerade vindkraftparken och närmaste fågelskär i Natura 2000-området Värmlandsskärgården, Äggskär, uppgår till 2,3 km. Avståndet till närmaste större ö, Gåsen, uppgår som kortast till 3,9 km. I syntesrapporten Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss från november 2011 rekommenderas ett avstånd på 1 km till måsars och tärnors häckningskolonier. Avståndet mellan vindkraftparken och det närmaste fågelskåret i Segerstads skärgård är således mer än dubbelt så långt som det i Syntesrapporten angivna avståndet. Rapporten Fåglar i Vänerområdet i ett vindkraftsperspektiv som Naturvårdsverket och Länsstyrelsen har hänvisat till i målet föreslår bestämda skyddsavstånd till olika häckande fågelarter, bland annat ett skyddsavstånd på 5 km till fågelskär som hyser häckande måsar och tärnor. Dessa skyddsavstånd baseras dels på antagandet att måsar och tärnor födosöker i stor omfattning inom denna zon, dels på data om påverkan på tärnor från en hamnbaserad vindkraftanläggning i Zeebrugge i Belgien som är byggd alldeles intill kolonier av häckande tärnor och där tärnorna passerar vindkraftverken varje gång de flyger ut till havs för att söka efter föda. Även om mortaliteten på grund av vindkraftverken vid Stenkalles grund vore lika hög som i Zeebrugge skulle inte fler än 4-5 tärnor per år förolyckas i vindparken. Det bör vidare noteras att tärnor är flyttfåglar och att de inte återfinns i Segerstads skärgård när fisket efter siklöja inleds på hösten. Vidare uppges inga fågelkollisioner ha observerats vid Vindkraft Vänern, som varit i drift sedan 2009/10 i omedelbar närhet till Segerstads skärgård och dess fågelskär.

Naturvårdsverket har vidhållit att det är rimligt att anta att örnar nyttjar området för födosök.

Länsstyrelsen har vidhållit sin inställning och anser att det fortfarande saknas kunskap om och i vilken omfattning tärnor födosöker vid Stenkalles grund. Länsstyrelsen påpekar också att några studier inte har genomförts vid vindkraftparken Vindkraft Vänern vid Gässlingegrund.

DOMSKÄL**Rådighet**

Bolaget har rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas. Vad Göran Fransson anfört om sitt fiskearrande medför inte någon inskränkning i bolagets rådighet.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen och därmed verksamhetens tillåtlighet har ifrågasatts av flera motstående intressen, men har efter huvudförhandlingen kommit att koncentreras till frågan om ansökt vindkraftsparks påverkan på fåglar, främst av arter som utnyttjar Stenkalles grund som födosöksområde.

Till grund för denna bedömning har bolaget i en till ansökan fogad miljökonsekvensbeskrivning redovisat att det vid grundet endast förekommer ett mycket sparsamt växt- och djurliv och nästan ingen fisk alls som kan vara av värde för fisket eller som föda för fåglar. Härav har bolaget, i miljökonsekvensbeskrivningen, dragit slutsatsen att ansökt exploatering av Stenkalles grund kommer att påverka vare sig fiskets eller naturvårdens/artskyddets intressen på ett sätt som gör att den inte är tillåtlig enligt miljöbalkens bestämmelser.

Under huvudförhandlingen i målet framkom att stora mängder småfisk samlas vid grundet under högsommartid och att dessa lockar till sig flera fiskarter av intresse för yrkesfisket. Därtill uppgavs att småfisk som drivs upp till ytan av jagande större fisk drar till sig fiskätande fågel som tärnor, måsar, skarv och fiskgjuse. Den utredning bolaget gjort i frågan påpekades vara utförd vid tidpunkter på året då dessa förhållanden inte rådde. Bolaget har inte närmare undersökt huruvida ett sådant förhållande skulle kunna skada fågelpopulationer i området, men har efter litteraturstudier dragit slutsatsen att skaderisken för fåglar i nu aktuellt område är mycket liten.

Naturvårdsverket och länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen brister i nämnt avseende och påpekat att risk finns för betydande skada på bl.a. de fågelpopulationer som avses skyddas genom Natura 2000-området Segerstads

skärgård. Myndigheterna framhåller härvidlag främst skaderisker för havsörn och tärnor. Mot bakgrund av nämnda brist anser myndigheterna att ansökan ska avslås.

Domstolen gör i nämnda frågor följande bedömning.

Ett av syftena med en miljökonsekvensbeskrivning är att tillgodose tillståndsprövningens behov av underlag för de ställningstaganden som ska göras. Denna är härigenom ett uttryck för de skyldigheter som följer av 2 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken. Ett ställningstagande från domstolens sida utan ett fullödigt underlag skulle innebära att ansvaret för de bedömningar en verksamhetsutövare har att göra enligt 2 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken tillåts övervältras på domstolen, vilket inte varit lagstiftarens mening.

Domstolen finner inte anledning att ifrågasätta uppgiften om riklig förekomst av småfisk i ytvatten vid Stenkalles grund sommartid och inte heller att vattnen på grund härav tidvis nyttjas som födosöksområde för fåglar samt att dessa med stor sannolikhet kommer från närmast liggande öar belägna inom ovannämnda Natura 2000-område. Ett förhållande som helt utelämnats i bolagets miljökonsekvensbeskrivning och som således inte heller kunnat ligga till grund för bedömningar av den ansökta verksamhetens miljöpåverkan.

En etablering av en vindkraftspark riskerar således att medföra sådan skada på arter som är förbjuden enligt 4 § första stycket 2 artskyddsförordningen (2007:845). Det bör framhållas att aktuella fågelarter ska åtnjuta skydd både genom det generella skyddet av vilda fåglar (fågeldirektivets artikel 1) och genom förekomst ska föranleda bildande av särskilda skyddsområden (artikel 4, bilaga 1). Sistnämnda områden (Natura 2000-områden) ska skyddas mot åtgärder (oavsett var åtgärderna vidtas) som kan skada syftet med skyddet, d.v.s. gäller även etablering av en vindkraftspark långt utanför området gränser om denna kan leda till skada på de fåglar som ska skyddas.

Domstolen gör emellertid en annan bedömning än myndigheterna i fråga om skaderisken för de fåglar som kan antas utnyttja Stenkalles grund för födosök. Grundet torde, såsom bolaget påstått, under större delen av året hysa ett mycket sparsamt fiskbestånd. Detta främst av den orsaken att det är kraftigt vind- och våg-exponerat och att det av den anledningen finns alltför lite föda på grundet för att attrahera större mängder fisk. Detta dock med undantag av höstperioden då siklöjan söker sig till grundets branter samt vid tillfällena under högsommaren då plankton ansamlas över grundet. Under sistnämnda tid kan grundet vara av stor betydelse för födosökande tärnor från intilliggande skärgård. Mot bakgrund av vad bolaget utrett i fråga om Segerstadskärgårdens havsörnars flygvägar och mot bakgrund av att det vid Stenkalles grund saknas mark över vattenytan där örnar kan hantera byten bedömer mark- och miljödomstolen att havsörn inte födosöker vid grundet i tillräcklig omfattning för att skaderisken för havsörn ska vara avgörande för denna prövning. Inte heller torde fiskgjuse födosöka i ett utomskärsområde i sådan utsträckning att skaderisken blir oacceptabelt stor. Tärnor och måsar kan befaras födosöka i området under sommartid, varvid grundet kan antas ha betydelse för delar av Segerstadskärgårdens tärn- och måspopulationer. Tärnors jaktflykt är emellertid normalt på sådana höjder över vattenytan att de sällan riskerar att kollidera med vindkraftverkens rotorblad, vilka som lägst når ner till 35 – 40 meter över vattenytan. Inte skärgårdens heller mås- och truppopulationer torde riskera att skadas i någon betydande omfattning.

Sammantaget finner sålunda mark- och miljödomstolen att skaderisken på fågelpopulationer i omgivningarna till Stenkalles grund inte är så stora att påpekade brister i underlaget ska föranleda ett underkännande av miljökonsekvensbeskrivningen. Miljökonsekvensbeskrivningen ska mot denna bakgrund godkännas, trots sina brister. Mark- och miljödomstolen vill i sammanhanget påpeka att kontrollen av verksamheten, vilken ska bestämmas av tillsynsmyndigheten, ska omfatta både kontroll av efterlevnaden av detta tillstånd och vindkraftparkens påverkan på miljön såsom påverkan på fåglar och andra aspekter som beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen. Sistnämnda kontrollaspekt kan påkalla undersökningar i god tid före verken etableras och tas i drift.

Lokaliseringsfrågor*Förenlighet med ÖP*

Ansökt verksamhet är förenlig med vad som anges för området i den av Karlstad kommun antagna fördjupade översiktsplanen för området (Vindkraftsplan för Karlstads kommun). Genom justering av vindkraftparkens läge har denna kommit att hamna längre bort från skyddade områden (Värmlandsskärgårdens naturreservat) och så att samtliga verk ligger inom område utpekat som riksintressant för vindkraft. Såvitt framkommit i målet har inte heller länsstyrelsen i granskningsyttrandet motsatt sig utpekandet av det nu aktuella etableringsområdet som lämpligt för vindkraftsändamål.

Riksintressen

Mark- och miljödomstolen delar bolagets uppfattning att riksintresset för friluftsliv torde göra sig gällande främst vid öar och stränder, där Vänerns stora rekreativa värden står att finna. Det nu aktuella området har inte sådana värden att den ansökta etableringen kan anses medföra påtaglig skada för turismen eller friluftslivet och avståndet till öar och stränder är så stort att synintrycket från den ansökta vindkraftparken blir begränsat. Nattetid kan emellertid parken med hinderbelysning medföra en visuell störning av betydelse för upplevelsen av Väneren som stort och orört innanhav. Det är därför angeläget att denna utformas så att den inte är synlig från öar och stränder, åtminstone under tider då flyg inte förekommer i närområdet. Bolaget har redovisat att belysningen kan utformas med avskärmning nedåt så att den inte syns från vattenytan eller från land. Någon visualisering eller närmare beskrivning av ljusspridningen har dock inte presenterats av bolaget. Från flera håll har framförts önskemål om att hinderbelysningen ska förses med ett radarstyrt system som tänder belysningen då ett flygplan närmar sig men håller den släckt vid andra tider. Tillämpning av radarstyrd hinderbelysning fordrar Transportstyrelsens medgivande. Mark- och miljödomstolen anser att bolaget ska ha möjlighet att välja vilken teknik som ska tillämpas för att minimera ljusstörningar. Detta antingen med avskärmning så att hinderbelysning inte är direkt synlig från öar och stränder eller så att den endast lyser då flygfarkoster närmar sig.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den visuella påverkan från vindkraftparken på Stora Axelöns labyrinter (avstånd 6 km) inte medför påtaglig skada för riksintresset Vänerns öar och stränder och inte heller är tillräcklig för att framtvunga en arkeologisk utredning.

Med de åtaganden bolaget gjort i fråga om anpassningar av behövliga arbeten och utformning av kabeldragning och ankringsförbud samt om samrådsförfarande med fiskets intressenter bedömer mark- och miljödomstolen att verksamheten inte kommer att leda till påtaglig skada på riksintresse för fisket.

Med de försiktighetsmått som följer av denna dom och bolagets åtaganden finner domstolen sammanfattningsvis att de riksintressen som berörs inte utgör hinder för ansökt verksamhet. Vad som anförs av Grums kommun föranleder ingen annan bedömning.

Skyddade områden

Bolaget ansöker om dispens för nedläggning av kabel inom det landområde som omfattas av strandskydd för landanslutningen vid Dingelsundsådran alternativt Kråkviken, där sistnämnda utgör huvudalternativ.

Kabeldragningen vid anslutning mot land kommer att beröra områden som omfattas av strandskydd. Kabeldragningen på land omfattas inte av tillståndsdomen i de delar som inte berör Natura 2000-områden. Bolaget har ansökt om dispens avseende kabeldragningen inom strandskyddsområden på land. Domstolen finner att det föreligger särskilda skäl att meddela dispens jämlikt 7 kap. 18 c § första stycket 3 och 5 miljöbalken. Den närmare regleringen beträffande detaljerad sträckning m.m. bör delegeras till tillsynsmyndigheten.

Natura 2000

I enlighet med vad som anförts ovan om miljökonsekvensbeskrivningen bedömer mark- och miljödomstolen att påverkan på skyddsvärdena (fågelfaunan) i Segerstads skärgård är tillräckligt beskriven, trots vissa brister i miljökonsekvensbeskrivningen,

och att den inte kommer att bli större än att den får godtas. Domstolen anser det således visat att en vindkraftpark på Stenkalles grund inte kommer att medföra skada på de livsmiljöer som avses skyddas och inte heller kommer att medföra sådan störning för arter som avses skyddas att bevarandet av dem i området försvåras.

Genom de försiktighetsmått bolaget åtagit sig samt genom de villkor som följer av denna dom i fråga om utförande och tider för kabeldragning vid Natura 2000-området Klarälvsdeltat vid Dingelsundsådran (SE0610190) samt genom område som omfattas av miljökvalitetsnormer enligt fisk- och musselvattenförordningen (Fiskvatten SEFI1027) finner domstolen att inte heller störningen av detta område kommer att utgöra hinder för att ansökt tillstånd medges. Särskilt bör påpekas att det åligger bolaget att återställa mark- och bottenförhållanden till ursprungligt skick så långt möjligt så snart som möjligt efter det att arbetena utförts.

Artskyddsförordningen 4 §, fridlysning av fåglar

Naturvårdsverket och länsstyrelsen har inte ansett att ansökan kan prövas förrän underlaget kompletteras. Vad bolaget därefter kompletterat i fråga om höststräckande havsörn och andra stora rovfåglar har godtagits av myndigheterna som grund för att anta att skaderisken för dessa arter under flyttning inte är större än vad som får tålas. Myndigheterna har emellertid vidhållit att skaderisken för fåglar som häckar i närområdet (främst Segerstads skärgård) är alltför stor för att den ska kunna godtas med ett så begränsat kunskapsunderlag. Skaderiskerna är förknippade med häckfåglars (främst fisktärna och silvertärna) med födosök vid Stenkalles grund.

Mark- och miljödomstolen hänvisar i denna fråga till samma skäl som redovisats ovan för godkännande av miljökonsekvensbeskrivningen. Vad bolaget har redovisat får, trots vissa kvarstående brister, vara tillräckligt för att anta att skaderisken inte medför att förbudet i artskyddsförordningen ska göra sig gällande.

Mark- och miljödomstolen bedömer att vindkraftparkens tänkta lokalisering inte är sådan att det finns anledning att befara ansamlingar av fladdermöss till den grad att krav på sommarnattsstopp av verken är befogat.

Förorenade sediment

Bolaget har åtagit sig att utföra kabeldragning på sätt och med skyddsåtgärder så att spridning av förorenade sediment inte ska ske. Föroreningsgrad och spridningsförutsättningar, liksom teknik för kabeldragning kommer att variera längs med berörda delområden. Vilka försiktighetsmått som kan vara motiverade vid kabelförläggning i områden med förorenade sediment får avgöras av tillsynsmyndigheten som om det behövs ska ges möjlighet att föreskriva villkor härom.

Övrigt*Prövotid*

Roland Norléns huvudmän har yrkat att domstolen ska förordna om prövotid på 2 år, under vilken tid vindkraftparken skulle projekteras i samråd med yrkesfisket. Domstolen finner inte att det framkommit tillräckliga skäl för att förordna om sådan prövotid.

Ersättning för fiskeskada

Det är inte möjligt att nu bedöma huruvida och i vilken omfattning verksamheten kommer att medföra skador på fisket. Det har inte heller framställts något preciserat yrkande om ersättning för fiskeskada. Om sådana skador uppkommer, får de hanteras inom ramen för anmälan om oförutsedd skada enligt 24 kap 13 § miljöbalken eller inom ramen för regleringen genom villkor 6 i denna dom.

Säkerhet

Mark- och miljödomstolen finner att det av bolaget för varje verk föreslagna beloppet för ekonomisk säkerhet är rimligt. Vad gäller tidpunkt för ställande av ekonomisk säkerhet finner emellertid mark- och miljödomstolen att det är lämpligt att säkerhet ställs redan innan vindkraftverken uppförs. Detta eftersom en kostnad för återställande skulle kunna bli aktuell redan så snart verken har uppförts, innan de tas i drift.

Kontroll

Mark- och miljödomstolen har inte i detalj tagit ställning till den kontroll av verksamhet, utsläpp och miljöpåverkan som kan komma att erfordras vid verksamheten. Villkor för kontroll, i enlighet med 22 kap. 25 § 3 p. miljöbalken, är frågor av sådan karaktär som tillsynsmyndigheten är bäst lämpad att besluta om. Tillsynsmyndigheten bör därför ges rätten att fastställa villkor om besiktning och kontroll, såsom utsläppskontroll med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Kontrollens syfte ska vara att följa parametrar av betydelse för efterlevnaden av detta tillstånd samt att följa upp de effekter och konsekvenser av verksamheten som beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen. Som underlag härför bör bolaget åläggas att inge förslag till kontrollprogram. Eftersom en meningsfull kontroll av vissa miljökonsekvenser av verksamheten inte kan göras utan föregående referensundersökningar ska bolaget åläggas att lämna in förslaget till kontrollprogram i så god tid som möjligt, dock senast tre månader efter denna doms lagakraftvinnande.

Verkställighetsförordnande

Eftersom både Naturvårdsverket och länsstyrelsen bestridit att tillstånd till ansökta åtgärder och verksamhet lämnas och eftersom bestridandena inte kan anses klart obefogade finner mark- och miljödomstolen att bolagets yrkande om verkställighetsförordnande inte ska bifallas.

Rättegångskostnader

På yrkande av Roland Norléns huvudmän och efter medgivande av bolaget beslutade domstolen den 19 oktober 2012 om förskott på rättegångskostnaderna. Ytterligare krav på ersättning för rättegångskostnader föreligger ej.

Vad som i övrigt bör gälla framstår som okontroversiellt och framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV425)

Överklagande senast den 28 mars 2013.

Ove Järholm

Joen Morales

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ove Järholm, ordförande, och tekniska rådet Joen Morales samt de särskilda ledamöterna Bo Essvik och Östen Andersson.

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.